БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

№ 197(5089)
Вторник
Октябриин
1
1946 он

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

Сэн 20 мүнгэн

Ленин-Сталинай парти арадай эрхим эмхидхэгшэ ба хүмүүжүүлэгшэ мүн. Большевистскэ агитаци—ажалшадай дунда ябуулагдадаг эмхидхэлэй ба хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин шухалын шухала арга, бүхы партийна хүдэлмэриин дайшалхы участок гээшэ.

„ПРАВДА"

Политическэ агитацие үдэр бүри ябуулха

Арад олониитэтэй манай партиин таһаршагүй нягта барисаан хадаа зүб большевистскэ хүтэлбэриин шиидхэхы нүхэсэл мүн болоно гэжэ мэдээтэй. Манай парти түрүүшынгээ үдэрһөө хойшо ажалшадтай өөрынгөө барисаае эсэшэ сусашагүйгөөр бэхижүүлдэг байна. Тэрэ хадаа арад олониитые зүбөөр хүтэлбэрилхын тулада тэдэ олониитын найдалгые манай парти бэедээ дайшалан хандуулха еһотой гэһэн нүхэр Сталинай шухалын шухала заабарие шууд бэелүүлдэг байна. Большевистскэ партиин политикые гансахан лэ зүб политика гэжэ, коммунистическэ партида ажалшадай нангин хүсэлэлнүүд үнэтэй гэжэ, манай парти арадай талаһаа найдалга ба дэмжэлгые хүсэдөөр олонхой гэжэ эгээл үргэн олониитэ арад зон дүй дүршэл дээрэһээ мэдэрэн ойлгобо.

Арадуудай энхэ амгалан байдалай ба манай Эхэ ороной саашанхи һалбаралтын идейнүүдээр зоригжуулагдаһан манай партиин политика хадаа парти ба арад олониитын дундахи харилсаанай үндэһэниинь боложо үгэнэ. Манай парти арадай хэрэгэй түлөө оролдохо зуураа өөрынгөө политикын зүб байһанда арад зониие этигүүлжэ шададаг байна. Арад олониитэдэ партиин талаһаа нүлөөлхэ гол арга юуб гэхэдэ—ойлгуулалтын, этигүүлэлгын арга мүн болоно. Энээн дээрэһээ ажалшадай дунда политическэ агитациин шухала удхашанар элитэ болоно.

Манай парти политическэ агитациин ашаар советскэ арадые, дайнай урда тээхи жэлнүүдтэ манай орон соо социализмын илахын түлөө тэмсэлдэ, Эсэгэ ороноо хамгаалгын агуу ехэ дайнай жэлнүүдтэ манай Эхэ ороной эрхэ сүлөөтэ ба бээе даанги байхын түлөө тэмсэлдэ жагсаадаг ба элсүүлдэг байгаа.

Мүнөө, табанжэлэй шэнэ түсэбые бэелүүлхын түлөө советскэ арадай тэмсэлые большевистскэ партиин толгойлон ударидажа байхадань политическэ агитациин удха шанар улам ехээр ургаһан байна. Политическэ агитаци хадаа, ажалшадые коммунизмын үзэлөөр хүмүүжүүлхэ талаар манай партиин шухала аргань байһан, мүнөөшье байна, хэтэдээшье тиимэл удхашанартай байха.

Политическэ агитаци гээшэ—хүнүүдые ушар еһо мэдэдэг болгохын түлөө тэмсэл гээшэ. Ажалшан олониитэдэ социалистическэ мэдэрэлые хүмүүжүүлхэ гээшэ советскэ байгуулалтын ажабайдалай үндэһэн болохо большевистскэ партиин политикые эсэшэ сусашагүйгөөр ойлгуулха ябадал болоно, манай орондо коммунизмын байгуулалтын агуу ехэ программые гүйсэдхэхын түлөө тэмсэлдэ олониитые элсүүлхэ ябадал болоно.

Ажалшадай дунда олониитын-политическэ хүдэлмэриие ябуулха талаар большевистскэ парти тон баялиг дүй дүршэлтэй юм. Тэрэнэй агитаци арадай ажабайдалда гүнзэгыгөөр таараха талаараа, оршон байдалай онсо удхашанарые хараандаа абаха талаараа саг үргэлжэ шалгардаг байна. В. И. Ленин үшөө 1919 ондо «тус тусгаар үенүүдтэ советскэ хүдэлмэриин элдэб талые ээлжээ ээлжээгээр бүхы хүсэеэ гаргажа юундэ ябуулха еһотойб гэжэ арад зондо ойлгуулха шадабариие, шухалын шухала ээлжээтэ зорилго дээрэ революционно—хатуу шанга хүсэлэлнүүдые тодхожо олониитын хүсэ шадал, героизм, эдибхи үүсхэлые үргэжэ шадаха шадабариие манай агитациин амжалтын гол шалтагаан» (Ленин) гэжэ заагаа һэн.

Сталинска шэнэ табанжэл—партиин ба советскэ гүрэнэй политикын бэелүүлгэ гээшэ. Табанжэлэй шэнэ түсэб советскэ арадай тугынь, тэрэнэй дайшалхы программань болоо. Шэнэ табанжэлэй зорилгонуудые ойлгуулха талаар олониитын-политическэ хүдэлмэриие үргэнөөр дэлгэрүүлжэ табанжэлэй түсэбые гүй сэдхэхэ ба үлүүлэн гүйсэдхэхын түлөө тэмсэлдэ ажалшадые элсүүлхэ—тиимэ шухалын шухала зорилго партийна организацинуудай урда байна. Теэд энэ хүдэлмэриие ойро зуурын кампани гэжэ тооложо болохогүй. Энэ хадаа саашанхи бүхы үедэ партиин агитационно ба пропагандистска ажал-ябуулгын гол удхань болохо ёһотой.

Хүдөө нютагуудта манай политическэ агитациин урда ехэнүүд ба харюусалгатай зорилгонууд табигдаһан байна. Социалистическэ хүдөө ажахы хадаа хүдөө ажахын жэлэй эгээл харюусалгатай үедэ ороод байна. Таряахуряалгые богони саг болзор соо дүүргэжэ, таряа ба хүдөө ажахын бусад продуктнуудые тушааха талаар гүрэнэй урдахи уялгануудаа гүйсэдхэхэ шухала. Тэрээнтэй нэгэн хамта, парти ба правительствын политикые хазайлгадаг ба ленинизмдэ хоротой ба харша заншал мүн болохо—хүдөө ажахын артелиин Уставые эбдэдэг ябадалнуудые эрид усадхаха хэрэгтэй. Эдэ зорилгонууд, хоюулаан, колхозно байгуулалтые саашадань бэхижүүлхын түлөө, бүхы социалистическэ байгуулалтын түлөө эрхим удхашанартай байна.

Хүдөө нютагуудта манай агитаци ба манай агитаторнууд эдэ шухалын шухала зорилгонуудые гүйсэдхэхэ хэрэгтэ колхозно деревниин бүхы хүсые элсүүлхэ, ургаса хуряалгые тон түргэнөөр дүүргэхын түлөө, гүрэнэй урда тээхи уялгануудые нягта һайнаар ба үнэн сэхээр гүйсэдхэхын түлөө социалистическэ мүрысөөе дэлгэрүүлхэ ябадалда туһалха уялгатай. Тэдэнэрэй уялгань гэхэдэ: гүрэнэй интересүүдые херхоор хамгаалха, колхозуудай нниитын ажахын интересүүдые сахижа, гүрэндэ харша ба хомхой хобдог ябуулганүүдтэ хатуу харюу үгэхэ. Эрэгтэй ба эмэгтэй колхознигуудай авангардда ябаһан коммунистнууд гансаханшье үгөөрөө бэшэ, харин тэрэшэлэн хэрэгээрээ агитаци ябуулжа, габьяата ажалай, советскэ гүрэндэ үнэн сэхэ алба хэлгын жэшээ харуулха еһотой.

Манай политическэ агитаци советскэ хүнүүдтэ уласхоорондын событинуудые ойлгуулха, советскэ гүрэнэй гадаадын политикые, эб найрамдалта ба аюулгүй байдалай түлөө манай правительствын ябуулжа байһан эрид даамгай тэмсэлые ойлгуулха уялгатай.

Политическэ агитаци актуальна, хурса ба бодото баримтатай байха еһотой. Тэрэ болбол ажалда социалистическэ еһоор хандаха үзэлөөр олониитые хүмүүжүүлхэ, социалистическэ мүрысөөе дэлгэрүүлхэ ябадалда туһалха, дайнаар бии болгогдоһон саг зуурын бэрхэшээлнүүдые дабаха хэрэгтэ оломиллион советскэ хүнүүдые зоригжуулха, манай ургалтада дайралдадаг бэрхэшээлнүүдые дабаха хэрэгтэ зоригжуулха уялгатай. Манай агитаци илалтада этигэхэ үзэлые ажалшадта хүмүүжүүлхэ еһотой.

Манай агитаци үнэн зүбтэй байһан туладаа хүсэтэй байна. Арадай шухалын шухала хэрэгсэлнүүдэй түлөө тэмсэжэ байһан гансахан лэ большевистскэ парти иимэ үнэн агитаци ябуулха аргатай байна.

Большевистскэ агитаци бодото байдалые хубилгажа харуулдаггүй, бэрхэшээлнүүдые далдалдаггүй, харин тэдэ бэрхэшээлнүүд тухай сэхэ хэлэдэг, бэрхэшээлнүүдэй бии болоһон шалтагаануудые, тэдэнэрэй саг зуурын шанарые, тэдэниие дабаха харгы замуудые харуулдаг.

Дандаа нэгэ янзаар агитаци ябуулха гээшэ эгээл тэсэшэгүй. Хүнүүдтэ тус тусгаар таарамжатайгаар хандаһан дээрэһээ агитациин хүсэниинь дулдыдаха гэжэ партийна организацинууд ойлгохо уялгатай. Агитаци гээшэ искусство, мэргэжэл гээшэ. Манай агитаторнууд арад зоной ажабайдал дээрэһээ бии боложо байгаа асуудалнуудые гүнзэгыгөөр шэнжэлэн ойлгожо байха уялгатай. Ажалшадай табидаг асуудалнуудые хэрэгсээдэггүй, зарим агитаторнуудай эдэ асуудалнуудые шэнжэлжэ хамталдаггүй ушар тэсэшэгүй байна. Энээнгүйгөөр агитаци хадаа арад зоной ажабайдалда таарамжатай ба нүлөөлгэтэй байжа шадахагүй.

Партийна организацинууд агитаторта үдэр бүри туһалха, манай агитациин идейнэ талаар баялиг байхын түлөө анхаралаа табиха уялгатай. Нютагуудай партийна организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд агитациин удхые хаража үзэхэ, тэрээндэ зүб шэглэл үгэхэ, агитаторнуудтай инструктивнэ зүблөөн хэхэ уялгатай. Нютагай партийна организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд өөһэдөө олониитын дунда политическэ хүдэлмэри ябуулжа, тэрээгээрээ агитациин үргэн далайсатайгаар дэлгэрхэ ябадалда туһалха гээшэ тон шухала байна.

Һунгуулиин кампаниин һүүлээр олоншог партийна организацинуудай агитационно хүдэлмэриин аниргүй болоһониие тэсэжэ болохогүй. Тусгаарлабал хөөрэлдөөнүүд ба газетэнүүдые шангаар уншалга саг үргэлжэ бэшэ, харин ямар нэгэн кампанида зорюулагдажа үнгэрэгдэдэг болобо. Энэ мэтээр үнгэргэгдэдэг агитационно хүдэлмэридэ миин лэ ёһо баримталһан зүйнлүүд заабол гараха. Агитаторай зорилго юуб гэхэдэ, арад зоной дунда ойлгууламжын хүдэлмэриие саг үргэлжэ ябуулха, арад зондо һүүлэй политическэ событинууд тухай мэдээсэхэ, ажалшадай һаналые хүдэлгэжэ байгаа хурса асуудалнуудта үдэр бүри харюу үгэхэ. Агитаторнууд хадаа ажалшадай хооллохо ба амарха сагуудые хэрэглэжэ, хүнүүдэй байһан лэ газарта хаа яанагүй агитаци ябуулхань шухала байна. Гансаханшье уридшалан хараалагдаһан бэшэ, тэрэшэлэн гэнтэ тохеолдоһон хөөрэлдөөнүүд агитацида ехэшэг удхашанартай байна.

Партийна организацинууд манай бүхы политическэ хүдэлмэриие саашань үргэхэ ябадалай тон шухала байһаниие ойлгохо еһотой. Хүдэлмэришэн, колхознигууд ба интеллигенциин һаналые хүдэлгэн һонирхуулжа байгаа асуудалнуудта саг бүри простой ба ойлгосотой харюунуудые үгэхэ хэрэгтэй.

Ленин-Сталинай парти арадай эрхим эмхидхэгшэ ба хүмүүжүүлэгшэ. Большевистскэ агитаци—ажалшадай дунда ябуулагдадаг эмхидхэлэй ба хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин шухалын шухала арга, бүхы партийна хүдэлмэриин дайшалхы участок гээшэ. Партийна организацинуудай зорилго—политическэ агитацие бүхы хэмжээгээр шангадхаха, ажалшадай политическэ мэдэрэлые үшөө дээшэнь үргэхэ. Ленин-Сталинай партие тойруулан урагшаа, коммунизм тээшэ манай дабхилтын түлөө советскэ арадые улам нягтаар жагсуулха зорилго мүн болоно.

(«Правдын» сентябриин 26 эй түрүү бэшэг).

Түрүүшын 30 гектарһаа свекло хуряаба

Бичурын аймагай колхозууд сахарна свеклын шэнэ ургаса хуряажа захалаа. Тус аймагай колхозууд нэгэшье гээлтэгүйгөөр саг болзор соонь свеклоёо хуряажа, заводто тушааха хүсэлэнтэй. Мүнөө сахар үйлэдбэрилхэ Бичурын завод хүдэлмэридөө хүсэд бэлэн болоһон байна. Тиигээд Сталинай, Ленинэй, Крупскаягай нэрэмжэтэ ба бусад колхозууд түрүүшын 30-30 гектарһаа свеклю хуряажа, заводто тушааба.

В. ВОРОНКОВ.

БМАССР-эй Верховно Соведэй IX Сесси

1946 оной сентябриин 29-эй үглөөнэй заседани тухай
ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

Сессиин үглөөнэй заседани дээрэ «1946—1950 онуудта БМАССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб тухай» Гүрэнэй түсэблэлгын комиссиин түрүүлэгшэ нүхэр **Антонюк** гэгшын элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэнүүд эхилбэ.

Үгэ хэлэлгэндэ эгээн түрүүлжэ ажалшадай депутадуудай Городок городой Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр **Леонов** үгэ хэлэхэ зуураа, энэ шэнэ городто Соведүүдэй байшан, һургуулинууд, хүүгэдэй сад ба пивын завод барихаар табанжэлэй түсэб соо хараалхые сессие гуйба.

Тиигээд, БМАССР-эй Верховно Соведэй түрүүлэгшэ депутат **Шагдыров** болбол депутат **Ильичевто** үгэ үгэбэ. Тэрэ хадаа гэгээрэлэй Министерствын, кинофикациин ба культурно-гэгээрэлэй учреждениүүдэй Управлениүүдэй хүдэлмэриие эрид шангаар шүүмжэлбэ.

Сессиин үглөөнэй заседани дээрэ үгэ хэлэгшэд гэбэл: Закаменай аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр **Цыбиков,** Заиграйн аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр **Соболев,** депутат **Абыков,** малажалай Министр нүхэр **Хазагаев,** Бичурын аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр **Семенов,** депутат **Масалов,** Мухаршэбэрэй аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр **Барьядаев,** БМАССР-эй Верховно Соведэй түрүүлэгшэ депутат **Шагдыров** ба газартаряалангай Министр нүхэр **Дубровский** гэгшэд болоно.

Энээгээр БМАССР-эй Верховно Соведэй IX сессиин үглөөнэй заседани хаагдаба.

1946 оной сентябриин 29-эй үдэшын заседани

Үдэшын заседани дээрэ үгэ хэлэгшэд гэбэл: гэгээрэлэй Министр нүхэр **Цыганков,** министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо нүхэр **Хангалов,** Джидокомбинадай директор нүхэр **Тимошенко,** «Б. М Үнэн» газетын харюусалгата редактор нүхэр **Дамдинжапов** ба БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ депутат **Иванов** гэгшэд болоно.

Тэрэнэй һүүлээр БМАССР-эй Верховно Соведэй түрүүлэгшэ депутат **Шагдыров** болбол элидхэлшэ—Гүрэнэй түсэблэлгын комиссиин түрүүлэгшэ нүхэр **Антонюк** гэгшэдэ һүүлшын үгэ үгэбэ.

—Табанжэлэй түсэб тухай хуулиин проектые ехэхэн эдибхитэйгээр зүбшэн хэлсэжэ, депутадууд болбол олонхи министерствонүүдэй, Управленинүүдэй, министрнүүдэй Соведэй ба Гүрэнэй түсэблэлгын комиссиин хүдэлмэринүүдые шүүмжэлбэ,—гэжэ нүхэр **Антонюк** һүүлшынгээ үгэ соо хэлэбэ.

Нүхэр **Антонюк** болбол депутадууд ба гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэнэр хадаа олон жэл соо баригдажа дүүргэгдэдэггүй барилганууд, шэнэ барилганууд болон олонхи аймагуудта ирригационно системэ тухай асуудалнуудые, мүн тэрэшэлэн аймагуудай түсэблэлгын комиссинуудые бүхэжүүлхэ тухай зүбөөр тэмдэглэбэ,—гэжэ хэлэнэ.

Нүхэр Антонюгай һүүлшынгээ үгэ хэлэһэнэй һүүлээр, сесси болбол «1946—1950 онуудта БМАССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб тухай» хуули баталжа эхилнэ.

Түрүүлэгшээр һууһан депутат **Шагдыров** болбол депутат **Рязанцевта** үгэ үгэбэ. Депутат **Рязанцев** болбол табанжэлэй түсэб тухай хуулиие бүлэг бүлэгөөрынь баталжа абахые дурадхаба.

Сессиин зүбшэн хэлсэһэнэй эсэстэ «1946—1950 онуудта БМАССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб тухай» хуули нэгэн дуугаар баталагдаба.

Энээгээр, БМАССР-эй Верховно Соведэй IX сессиин үдэшын заседани дүүрэбэ.

Республикын аймагуудаар таряахуряалга ба намарай пар хахалалгын ябаса тухай

БМАССР-эй Газартаряалангай Министерствын мэдээн

1946 оной сентябриин 25.

Аймагууд	Ороһото бүхы культурануудай хадалга (процентээр)	Һүрилэлгэ (процентээр)	Сохилго (процентээр)	Намарай пар хахалалга (процентээр)
Курумканай	97.2	86,3	46,6	15,0
Баргажанай	94,7	64,9	42,7	31,8
Закаменай	90.3	51,8	38.1	16,8
Зэдын	89,5	37,3	30.8	31,9
Кяхтын	79,8	83,1	49,2	99,9
Торнин	78,6	29,1	31,8	35,5
Хэжэнгын	77,4	13,7	29,2	22,5
Бичурын	76,1	61,9	45,5	14,7
Сэлэнгын	76,0	64,2	48,7	32,0
Кабанскын	71,4	59,5	35,9	20,3
Байкало-Кударын	71.0	89,7	54.4	26,9
Яруунын	66,3	46,7	26,9	11,0
Заиграйн	66,2	51,2	44,7	17,8
Түнхэнэй	65,6	27,1	42,2	13,7
Хоринн	64,7	32,9	39,8	32,6
Мухаршэбэрэй	64,2	43,0	34,3	17,7
Тарбагатайн	63.2	56,6	51.2	37,8
Прибайкальска	62,7	52,0	40,1	15,0
Кударын	55,9	91,5	50,2	20.3
Иволгын	55,7	73,9	43,6	19,5
Хамта	71,1	54,2	41,2	23,4

Ургаса хуряалгын эрхим болзорнуудай үнгэржэ байһан болобошье, республикын колхозууд ороһото культурануудай хадалгые мүнөө хүртэр дүүргээдүй байһаар. Гэхэтэй хамта, хуряалгын бүхы хүдэлмэринүүдэй дунда угаа ехэ забһар гаража байха юм.

Мүн олонхи аймагууд намарай пар хахалалгые таһалдуулха аюулда хүргэжэ байна. Кяхтын аймагһаа ондоо нэгэшье аймагта намарай пар хахалха шухала хэмжээ ябуулга хэрэгсээгдэнэгүй. Энээниие дээрэхи мэдээн тодоор баримтална.

Таряахуряалга, һүрилэлгэ, сохилгые бүримүһэн шиидхэхэ саг үнгэржэл байна. Тиимэдэ, хуряалгые шууд шамдуулжа; гүрэндэ таряа тушаалга, үрһэ хүрэнгэ хаалгые саг соонь дүүргэхэ шанга хэмжээнүүд хаа-хаанагүй абтаха еһотой. Нютагуудтахи партийна, советскэ, газартаряалангай органууд ба колхозуудай мүнөө үеын эгээл шухала зорилго хадаа ургаса хуряалгые энэ гэһээр шиидхэжэ, гүрэнтэйгөө таряа талха тушааха талаар түргэн тоосохо, үрһэ хааха, намарай пар хахалалгые түргэдхэхэ хэрэгтэ үргэн ниитэ колхознигуудые олоор элсүүлхэ ябадал болоно.

Мүнөө үедэ колхозно таряашад политическэ ба ажахын угаа ехэ дэбжэлтэ дээрэ байна. Юуб гэхэдэ, «Колхозуудта хүдөө ажалай артелиин Уставые эбдэһэн ябадалые усадхаха хэмжээнүүд тухай» ССР Союзай Министрнүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй Центральна Комитедэй тогтоолые зүбшэн хэлсэлгэ хаа-хаанагүй үнгэрэгдэжэ байна. Энэ түүхэтэ тогтоолые гүнзэгы баяргайгаар угтаһан манай республикын эрэгтэй эмэгтэй колхознигууд саашадаа улам һайнаар хүдэлмэрилжэ, артельнэ ажалаа бүри хүгжүүлхэбди гэжэ арюун тангаригаа үгэнэд.

Энээнтэй хамта, ургаса хуряалгын хүдэлмэриин ябаса нютаг бүхэндэ түргэдхэхэ байһаниинь лабтай.

ГҮРЭНДЭ ХАРША ЯБАДАЛ ГАРГАГШАДЫЕ ХУУЛИИН ХАРЮУСАЛГАДА ХАБААДУУЛХА

Советскэ правительство болбол манай республикын колхозуудта таряа, овощь, хартаабха, үбһэ гүрэндэ тушааха талаар ехэхэн хүнгэлэлтэнүүдые үгэһэн байна.

Правительствын энэ халуун анхаралда харюу болгон, Заиграйн аймагай түрүү колхозууд полевой хүдэлмэриие шангадхажа, гүрэнэйгөө урдахи уялгануудые амжалтатайгаар дүүргэнэ. «XVIII партсъезд», «Майн 1», Асагадай сомоной Ленинэй нэрэмжэтэ колхозууд гүрэндэ уялгатаар таряа тушааха түсэбүүдээ аймаг соо түрүүлэн дүүргэбэ. Мүн эдэ колхозууд овощьной культурануудые ба хартаабха тушааха талаар гүрэнэйнгөө урдахи уялгануудые дүүргүүтэйхэн байха юм.

Гэбэшье, зарим колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд Советскэ правительствын манай республикын колхозуудта хүргэһэн энэ туһаламжануудые колхознигуудта хүсэд һайнаар ойлгуулжа, тэдэнэрэй хүсые хуряалгын хүдэлмэридэ зүбөөр элсүүлжэ шадаагүй байха юм. «Улаан Эрхирик» колхоз (правлениинь түрүүлэгшэ нүхэр Санжиев) гүрэндэ 26[illegible] центнер таряа тушааха байһан аад мүнөө хүртэр нэгэшье килограмм тушаагаадүй байһаар.

Хэтэрхэдээ зарим колхозууд бэлэдхэлэй пунктнуудта нэгэшье килограмм таряа тушаагаагүй байһан аад, шэнэ ургасаяа ондоо тээшэнь гаргашалжа байна. Дээдэ-Ильгын сомоной Кировэй нэрэмжэтэ колхозой правлениин түрүүлэгшэ Зубакин гэгшэ нэгэшье килограмм тушаагаагүй байһан аад, аяар 14 центнер таряа гаргашалжархео. Мүн Ждановай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ Эрдынеев гэгшэ 8,5 центнер шэниисэ гаргашалһан байна. Тиигэжэ эдэ колхозуудай правленинүүдэй түрүүлэгшэнэр таряа тушаалгые һаатуулан, гүрэндэ эсэргүү ябадал гаргажа байха юм.

Гүрэндэ эсэргүү ябадал гаргаһа гэмтэ хүнүүдые энэ дороо хуулиин харюусалгада хабаадуулха тухай эрид хэмжээнүүд абтаха еһотой.

Намарай пар хахалалгаар гээгдэжэ ябана

КУДАРА СОМОН, **(Телефоноор абтаба).** Мүнөө жэлдэ Кударын аймагай колхозууд бүгэдэ 4600 гектар намарай пар хахалха түсэбтэй байһан аад, сентябриин 26-ай мэдээгээр зүбхэн 973 гектар пар хахалаад байна. Тус аймагта намарай пар хахалалгын гээгдэжэ байһан шалтагаан юун дээрэһээ болооб гэхэдэ, аймагай олонхи колхозууд парнай тракторaар хахалагдаха юм гэжэ найдаад амяарлангы байдалда ороһон дээрэһээ болохо юм. Жэшээлхэдэ Бага Кударын сомоной Буденнын нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь Курикалэв) ба «Красный Октябрь» гэжэ колхоз (түрүүлэгшэнь Изьяев) мүнөө хүртэр намарай пар хахалалгые эхилээгүй байха юм.

Гэхын хамта мүн лэ МТС-үүдэй зарим тракторна бригадануудай хангалтагүйгөөр хүдэлмэрилжэ байһаниие тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Жэшээлхэдэ, Кударын сомоной Кагановичын нэрэмжэтэ колхозой поли дээрэ хүдэлмэрилжэ байгаа Хамнигадайн МТС-эй бригадир нүхэр Цыбиковэй бригада болбол 21 хоногой турша соо 2 трактораар оройдоо 5 **гектар пар хахалһан** байха юм. Ушарынь хадаа тус бригадын тракторнууд эбдэрбэ гэһэн шалтагаанаар ехэнхи сагаа ажалгүйгөөр үнгэргэһэн байгаа.

Иимэ ушарһаа аймагай хүтэлбэрилхы эмхи зургаанууд болбо дээрэ дурсагдаһан элдэб шалтагаануудта дары анхаралаа табижа, намарай пар хахалалгын түсэбые хуулишалан бэелүүлхэ бодото арга хэмжээнүүдые абаха уялгатай.

Б. ДЫМБРЫЛОВ. «Б. М. Үнэнэй» тусхай корреспондент

ПРОПАГАНДИСТНУУД БА АГИТАТОРНУУДТА ТУҺАЛАМЖА

АРАДАЙ АЖАБАЙДАЛАЙ МАТЕРИАЛЬНА БА КУЛЬТУРНА ХЭМЖЭЭЕ ДЭЭШЭЛҮҮЛГЭ

Ажалшан арадай ажабайдалай материальна ба ажаһуудалай болон культурна условиие һайжаруулха ябадал болбол социализмын гол үндэһэнһөө дулдыдан гарадаг байна.

Агуухэ Октябрьска социалистическэ революци болбол «арадта хүсэхан политическэ аша үрэсэ бэшэ, мүн материальна аша үрэеэ харуулжа шадаһан бүхэдэлхэй дээрэ тон гансахан революци мүн... Манай революци болбол гансахан лэ капитализмын гэнжые таһа сохижо, арадта эрхэ сүлөө олгоо бэшэ, мүн манга шадалтай болгохын тула материальна нүхэсэлые арадта олгохо амжаһан тон гансахан революци мүн. Манай революциин хүсэн за илагдашагүйнь энээндэ байна» (СТАЛИН).

Түрүүшын табанжэл соо бүхы арадай ажахые шэнэдхэн байгуулха база болохо хүндэ индустри байгуулагдажа, ажалшан арадай материальна тэнюун байдалай үшөө урдан түргэнөөр ургаха нүхэсэл ии болоһон юм.

Хоердохи табанжэлэй он жэлнүүд соо мүлжэгшэ ангинуудай үлэгдэлнүүд усадхагдаһан байна. Арадай олзо доход 5 жэл соо 2,1 дахин ургажа, энээнэй ашаар арадай хэрэглэлэй хэмжээн 2 дахинһаа үлүү дээшэлһэн байгаа. Колхознигуудай манга шадалтай байдал нилээд ехээр дээшэлһэн юм. Культура ба элүүрые хамгаалха эмхи зургаанууд тон ехээр хүгжөө һэн. Город ба тосхонуудай байдал зохистой байн боложо, гэр байрын шэнэ барилганууд нилээд ехээр ябуулагдаһан ба ажалшан арадые ажаһуудалай талаар харгалзаха ябадал нилээд һайжарһан байна.

Арадай хэрэглэлэй хэмжээе 1,5—дахин үргэхэ—гэһэн зорилго гурбадахи табанжэлэй түсэбөөр табигдаад, 1938—1940 онуудта энэ зорилго амжалтатай гүйсэдхэгдэжэ байһан юм. Үргэн хэрэглэлэй зүйлнүүдые ажаүйлэдбэриин бүтээн гаргалга гурбан жэл соо (1938—1940 онууд) 33 процентээр дээшэлһэн байгаа.

Гурбадахи табанжэлэй түсэбэй үйлай ехэ зорилгонуудые бэелүүлые гитлеровскэ Германиин мэхэтэ бузар добтолго таһалдуулһан байна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын агуухэ дайнай жэлнүүд соо Советскэ ороной арадууд тоолошогүй ехэ материальна хохидол үзэһэн ба гайсанаа даража, Эхэ оронойнгоо илалтые хангахын тула агуухэ хүдэлмэринүүдые хэһэн байха юм. Дайнай хойшолонгууд мүнөөшье һаа үзэгдэһөөр байна.

Манай арадай ажабайдалай материальна, ажаһуудалай ба культурна условинуудые һайжаруулга болбол шэнэ сталинска табанжэлэй түсэбэй шухалын шухала зорилго мүн болоно.

Арадай ажабайдалай хэмжээе дээшэлүүлхэ тухай большевистскэ партиин ба советскэ правительствын саг үргэлжын анхарал болбол 1946—1950 онуудта СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ табанжэлэй түсэб тухай хуули дотор эли тодоор нэгэдхэгдэн ороһон байна.

Манай орон дотор арадай «ажабайдалай хэмжээн» гэһэн ойлгосо юунһээ бүридэдэг юм? Энэ хадаа хүжвазна оронуудайхидал адли гансахан лэ хүбиин олзо доходой хэмжээнэй хараагаар хизаарлагдадаг бэшэ байна.

Советскэ арадай ажабайдалай материальна ба культурна хэмжээе түсөөр тодорхойлон харуулхын тула хүдэлмэришэн ба албахаагшадай тоогой ба тэдэнэй хүдэлмэриин хүлһэнэй дээшэлэлтые, мүн тэрэшэлэн таряашадай натуральна ба мүнгэн олзын дээшэлэлтые, материальна ашаг эдлэлэй хэмжээнэй хурдан үргэн ургалтые, ажалай ба ажаһуудалай условиин һайжаралтые, арад зоной гэр байрын условиин ба коммунальна хангалтын һайжаралтые, элүүрые хамгаалха ба социальна тэдхэмжэдэ, инвалидууд ба сэрэгэй албахаагшадай гэр бүлэнэртэ туһалха туһаламжада гүрэнэй гаргашануудай ургалтые, олон хүбүүтэй ба гансаардаһан эхэнэр үүдтэ советскэ гүрэнһөө олгожо байгаа туһаламжын ургалтые, үхибүүдэй хүмүүжэл ба һуралсалда олгожо байгаа гүрэнэй тэдхэмжые ехэ гү, али үхибүүдэй садуудай, эхин ба долоон жэлэй болон дунда һургуулинуудай, эдэндэ ороной үхибүүдые элсүүлгын ургалтые), дээдэ ба тусхай мэргэжэлэй эрдэм һуралай ургалтые арад зониие культурна эмхи зургаануудаар (библиотеканууд, кино, театр ба бэшэ бусадаар) хангалтын ургалтые, социальна страховани ба ажалшан арадые культурна ажаһуудалай талаар хангаха бусад бүхы гаргашануудай ургалтые анхаралдаа абаха хэрэгтэй.

Ажабайдалай хэмжээнэй ургалтын **нииталһэн** тодорхойлолто болбол **арадай олзын ургалта мүн** болоно, энэ хадаа эксплоататорска ангинуудай үни усадхагдашаһан манай орон дотор бүгэдөөрөө ажалшан арадай мэдэлдэ ородог. Арадай олзын нэгэ хубинь (нөөсэлгын фонд) бүтээн гаргалгын саашадаа үргэдэлгэдэ оруулагдадаг ба нүгөөдэ хубинь (хэрэглэлэй фонд) дээрэ тэмдэглэгдэһэнэй еһоор ажалшан арадай материальна, ажаһуудалай ба культурна условинуудые һайжаруулха хэрэгтэ сэхэ оруулагдадаг байна.

Шэнэ Сталинска табанжэл дотор арадай олзо 1950 ондо 177 миллиард түхэриг хүртэр дээшэлжэ дайнай урда тээхи 1940 оной хэмжээе 48,7 миллиард түхэригөөр үлүү гараха байна. Хаанта Россиин үедэ арадай олзо 1913 ондо (тааралдуулһан сэнгээр) 21 миллиард түхэриг байһан юм. Теэд энээнэй ехэнхи хубииень эксплоататорска ангинууд үбэршэлһэн байгаа. Арадай олзын 1950 оной гансахан **үсэлтые** 1940 онойхитой жэшээлхэдэ хаанта Россиин арадай бүхы олзоһоо хоер дахин үлүү ехэ болохо байна.

Арадай олзын нииитэ дүн соо сэрэгэй гаргашануудые хаһажа бага болгоһон дээрэһээ энэ табанжэл соо хэрэглэлэй фондын хуби 73 процент хүртэр дээшэлхэ ба мүн тэрэшэлэн нөөсэлгын фондын хуби 21 процент хүртэр ургаха байна.

Шэнэ сталинска табанжэл соо арадай олзо **юунһээ боложо** иимэ ехээр ургаха гээшэб?

1950 ондо ажаүйлэдбэриин валова продукци дайнай урдахи 1940 оной хэмжээе 48 процентээр, тиихэдэ хүдөө ажахын валова продукци —27 процентээр үлүү гараха байна. Арадай олзо боложо бүридэдэг материальна үйлэдбэрилгын бэшэ бусад һалбаринууд дайнай урдахи хэмжээе мүн үлүү гараха юм. Энэ хадаа арадай олзын ба арадай хэрэглэлэй дайнай урда тээхи хэмжээе табанжэлэй һүүл тээшэ гансахан хүсэлдүүлхэ бэшэ, мүн үлүү гараха арга нүхэсэлые олгохо болоно.

1946—1950 онуудай туршада материальна үйлэдбэрилгын ба арадай олзын хүгжэлтын дайнай урдахи хэмжээе үлүү гарахын тула табанжэлэй түсэб болбол хамагай түрүүндэ хүндэ ажаүйлэдбэриие ба түмэр замай транспортые һэргээн бодхоолгые ба хүгжөөлтые хараална. Эдэ һалбаринууд болбол арадай ажахын **түрүү** һалбаринууд мүн болохо тула, эдээнгүйгөөр арадай бүхы ажахые түргэн ба амжалтатайгаар һэргээн бодхоожо ба хүгжөөжэ болохогүй байна. Ушар иимэһээ тэдэ һалбаринуудгүйгөөр арадай ажабайдалай хэмжээе мүн тэрэшэлэн түргэн ба амжалтатайгаар дээшэлүүлжэ шадагдахагүйнь элитэ.

Табанжэлэй түсэб болбол 1950 ондо хара металл үйлэдбэрилгые 35 процентээр, шулуу нүүрһэ абалгые 51 процентээр, электроэнерги гаргалгые 70 процентээр ба машина бүтээлгын продукци гаргалгые 100 процентээр, дайнай урдахи хэмжээе үлүү гарахаар хараалба. Үйлэдбэриин, илангаяа машина бүтээлгын багажа зэбсэг гаргалгын иимэ түргэнөөр ургалта болбол хүдэлмэришэдэй ажалай техническэ зэбсэгжэлые 1,5 дахин дээшэлүүлхэ, хүдөө ажахын ажалай энерги хэрэглэхэ ябадалые дээшэлүүлхэ, ажахын бүхы һалбаринуудые үргэнөөр механизацилха, ажалые хүнгэдхэхэ ба тэрээнэй бүтээсые дээшэлүүлхэ ябадалнуудые хангаха байна. Ажалай бүтээсын ургалтатай хамта хүдэлмэришэн, албахаагшадай салин хүлһэн ба таряашадай олзо доход дээшэлхэ юм.

Арад зондо эдеэ-хоолой зүйл ба ажаүйлэдбэридэ түүхэй эд үгэдэг хүдөө ажахы болбол хэрэглэлэй зүйлнүүдые үйлэдбэрилгын дээшэлэлтэдэ шиидхэхы удхашанартай. Хүдөө ажахы хадаа табанжэлэй турша соо 325 мянган трактор, 4,5 миллиард түхэригтэ хүдөө ажахын элдэб машинануудые ба 17 миллион тонно элдэб минеральна утэгжүүлгын зүйлнүүдые абаха байна. Гадна, хүдөө ажахы болбол колхозууд, МТС-үүд ба совхозуудые электрофикацилхын тула машина бүтээлгын ажаүйлэдбэриһөө хэрэгтэй түхеэрэлгын хэрэгсэлнүүдые абаха юм. Хүдөө тосхонуудта хамта 1 миллион киловатт хүсэтэй хэдэн мянган жэжэ гидроэлектростанциинууд баригдажа, бүхы МТС-үүд ба совхозууд болон олон мянган колхозууд **электрофикацилагдаха** болоно.

Хүдөө ажахын бүхы валова продукци 1940 оной хэмжээе 27 процентээр ба нэгэдэхи табанжэлэй хэмжээе 2,25 дахин үлүү гараха байна. Хүнгэн ба эдеэ хоолой ажаүйлэдбэри болбол хүдөө ажахын **түүхэй эдүүдые дайнай урдахи жэлнүүдтэ орходоо нилээд ехээр хүдөө ажахыһаа абадаг болохо байна.**

* * *

Хүдөө ажахын түүхэй эдэй ба эдеэ-хоолой зүйлнүүдэй базын эршэмтэйгээр ургалтатай хамта табанжэлэй түсэб болбол **хэрэглэлэй зүйлнүүдые үйлэдбэрилхэ предприятинуудые һэргээн бодхоохо, үргэдхэхэ ба техническэ талаарынь шэнэдхэн байгуулха үргэн хэмжээ-ябуулгануудые** хараална. Энэ табанжэл соо хүнгэн, текстильнэ, эдеэ-хоолой ба нютагай ажаүйлэдбэринүүдтэ багажа зэбсэг гаргажа үгэлгэ дайнай урдахи хэмжээнһээ хэдэн дахин ургаха байна. Эдэ һалбаринууд болбол хэрэгтэй тооной түлишээр, электроэнергээр, мүн тэрэшэлэн мэргэжэлтэй хүдэлмэришэдэй хүсөөр гүйсэд хангагдаха. Ороной бүхы экономическа районуудта олон тооной шэнэ шэнэ предприятинууд баригдаха. Арад зоной хэрэглэлэй багажануудые бүтээхэ, эдеэ-хоолой зүйлнүүдые ба ажаүйлэдбэриие ба хүдөө ажахые хүгжөөхэ эдэ бүхы хэмжээ-ябуулганууддай аша үрөөр дайнай урдахи хэмжээн үлүү гаргагдаха байна.

Шэнэ табанжэл соо үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилгэ дунда жэшээгээр жэл бүри 17 процент нэмэгдэн ургаха байна. Иимэ түргэн ургалтын аша үреэр **хүн бүридэ** хүртэхэ гол гол эдеэ-хоолой ба ажаүйлэдбэриин эд бараанай дайнай урдахи хэмжээн гансахан лэ хүсэгдэхэ бэшэ, харин энэ хэмжээн нилээд үлүү гарагдаха байна.

Хэрэглэлэй зүйлнүүдые үйлэдбэрилгын хурдан түргэн ургалтын үндэһэ һуури дээрэ **рынок дээрэ худалдагдаха эд бараанай фонд ургаха юм.**

Гүрэнэй ба кооперативна худалдаа-наймаанай эд бараанай эрьесын хэмжээн 1950 ондо (1945 оной үнэ сэн бууралһаниие анхаралдаа абажа) 275 миллиард түхэриг хүрэжэ, эд бараанай эрьесые 1940 оной хэмжээе 28 процент үлүү гараха байна.

1950 ондо 1940 онойхиһоо 36 процент үлүү ажаүйлэдбэриин эд бараа ба 23 процент үлүү эдеэ-хоолой зүйлнүүд арад зондо худалдагдадаг болохо. Энэ зуура үндэр һайн шанартай эдеэ-хоолой зүйлнүүдые—малай тоһо, мяха, кондитерска зүйлнүүдые, загаһа ба мүн тэрэшэлэн һайн шанартай хлопчатобумажна, нооһон, улһан ба торгон бүд, булгайр гутал худалдалга түйлай ехээр ургаха. Продукциин ассортимент тон ехээр үргэжэхэ ба дайнай урда тээхи нормо ба стандартда ороһоной үрөөр бүтээһэн продукциин шанарынь нилээд һайжарха байна.

Ажахын ба культурна хэрэгсэлэй эд бараа үйлэдбэрилгэ ба худалдалга илангаяа хурдан түргэнөөр хүгжэхэ. Олон түрэлэй машина-бүтээлгэ болбол үргэн хэрэглэлэй, гэр зуурын ба культурно хэрэгсэлэй элдэб түрэлэй түмэр эдлэлнүүдые дайнай урда тээхи хэмжээнһээ 3—4 дахин үлүү ехээр үйлэдбэрилхэ арга нүхэсэл олгоно. 1950 ондо 1 миллионһоо дээшэ велосипед, 135 мянган мотоцикл, 7,4 миллион элдэб часуud, 1 миллион патефон, 925 мянган радиоприемнигууд, 450 мянган оедолой машина, хахад миллионһоо үлүү фотоаппарат, олон тооной гэр байдалай холодильнигууд, музыкальна инструментнүүд ба бэшэ бусад зүйлнүүд бүтээгдэжэ арад зондо худалдагдадаг болохо юм.

Баригдаһан стандартна гэр байра ба тэдэнэй детальнуудые бүтээлгэ эмхидхэгдэхэ. 1950 ондо бүтээн гаргаһан стандартна гэр байрануудай һууриин талмай 4,2 миллион квадратна метр болохо байна.

Рынок дээрэ худалдагдаха эд бараанай фондын дээшэлэлтэ болбол карточкаар нормолжо хангаха ябадалһаа советскэ дэлгэрэнгы худалдаа-наймаанда 1946—47 онуудай турша соо шэлжэн оролгые бэелүүлхэ ябадалда арга нүхэсэл боложо үгэхэ байна. Энэ зорилгоор 1946 онһоо эхилжэ худалдаа-наймаанай сетьнүүдые—склад, овощь хадагалха газар, магазин, ларек гэхэ мэтые үргэдхэхэ ба тэдэниие арад зондо дүтэлүүлхэ ябадалнууд хараалагдаба. Городуудта, хүдэлмэришэдэй поселогуудта ба олонтооной хүдөө тосхонуудта хэдэн мянган столовонууд, ресторанууд, кофэнүүд, сайуха газарнууд нээгдэхэ ба ниитын хоолой шанар **нилээд** һайжарха байна.

Гүрэнэй ба кооперативна худалдаа-наймаанһаа **гадна, колхозно** наймаае хүгжөөхэ гэжэ табанжэлэй түсэбөөр хараалагдаба. Колхозно рыногууд үргэдхэгдэхэ байна. Колхознигууд ба таряашадай рынок дээрэ асарһан эдеэ-хоолой зүйлнүүдһээ гадна, худалдаа-наймаанай эмхизургаанууд болбол таряашадай хэрэглэхэ ажаүйлэдбэриин эд бараа колхознигууд ба таряашадта худалдаха ябадалые эндэ үргэнөөр эмхидхэхэ байна. Гүрэнэй ба кооперативна худалдаа-наймаанай үнэ сэнгэй химдаралга ба худалдаа-наймаае дэлгэрүүлгэ болбол колхозно рынок дээрэхи үнэ сэнгэй химдарха хэрэгтэ нилээд ехээр нүлөөлхэ байна.

* * *

Арадай жаргалта тэнюун байдалай ургалтын шухала тодорхойлолто болбол арадай ажахыда хүдэлмэрилжэ байгаа **хүдэлмэришэд ба альба-хаагшадай тоогой ургалта** мүн болоно. 1946 ондо дүүрэхэ еһотой арадай ажахые шэнэдхэн байгуулалта түсэбэй еһоор ябуулагдажа байна. Сэрэгэй ажаүйлэдбэриин үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые СССР-эй экономическа хүсэ шадалай саашадаа дээшэлэлгэдэ хэрэглэн ашаглаха ябадал ургажа байна. Ажаүйлэдбэриие сэрэгэй байдалһаа амгалан тайбан байдалай хэрэгсэлнүүдые бүтээлгэдэ шэлжүүлэн эрүүлхэдэ капиталистическэ оронуудта болодог экономическа кризис ба хүдэлмэригүйдэхэ ябадал хадаа түсэбэй еһоор ябуулагдажа байгаа социалистическэ экономикодо оройдоошье тохеолдохогүй байна.

США-да 1946 оной эхеэр хүдэлмэригүйшүүдэй тоо 3 миллион хүнһөө үлэжэ, хүдэлмэришэдэй салин хүлһэн эрид доошолһон байха юм.

СССР-тэ 1946-1950 онуудай турша соо арадай ажахыда хүдэлмэрилжэ байгаа хүдэлмэришэд ба алба-хаагшадай тоо 6 миллионһоо дээшэ хүнөөр олошоржо, 33,5 миллион хүн болохо байна.

Хүдэлмэришэд ба алба-хаагшадай зэргэдэ мэргэжэлтэй кадрнууд ба специалистнуудай тоо нилээд олошорхо. Гүрэнэй ажалай резервнүүд энэ табанжэл соо 4,5 миллион мэргэжэлтэй залуу хүдэлмэришэдые орондоо үгэхэ; предприятинууд дээрэ 7,7 миллион шэнэ хүдэлмэришэд техническэ һуралсал гараха; 13,9 миллион хүдэлмэришэд мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ байна. Дээдэ һургуулинууд болбол 602 мянган үндэр мэргэжэлтэй специалистнуудые һургажа гаргаха, техникумууд ба бэшэ бусад тусхай мэргэжэлэй дунда һургуулинууд 1326 мянган хүниие бэлэдхэхэ юм.

Ушар иимэһээ арадай ажахы болбол 2 миллион шахуу шэнэ специалистнуудые абажа, ажахые техническэ талаар хүтэлбэрилхэ ябадал ниилээд һайжарха байна.

Шэнэ табанжэл соо хүдэлмэришэн ангиин культурно-техническэ хэмжээе үргэхэ талаар нилээд ехэ алхаса хэгдэхэ. Ажаүйлэдбэриин ба хүдөө-ажахын техническэ зэбсэгжэл, ажалшадай мэргэжэлэй дээшэлэлтэ, үйлэдбэриин эмхидхэлые һайжаруулга—эдэ бүгэдэ хадаа **ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ** болоно. Ажалай бүтээсын ургалтатай хамта хүдэлмэришэн ба албахаагшадай **салин хүлһэн дээшэлхэ** юм. 1950 ондо жэлэй дунда жэшээнэй салин хүлһэн 6 мянган түхэриг хүрэжэ, 1940 оной хэмжээе 48 процентээр үлүү гараха, тиихэдэ хүдэлмэришэд ба албахаагшадай салин хүлһэнэй ниитэ фонд 1940 ондо 162 миллиард түхэриг байгаа һаа, 1950 ондо 252,3 миллиард түхэриг болохо байна.

Энэ табанжэл соо хүдэлмэришэдэй ажалай хүлһые сдельно-прогрессивнаар түлэхэ гурим ба мүн тэрэшэлэн үйлэдбэриингөө түсэбые дүүргэһэн ба үлүүлэн дүүргэһэнэй түлөө инженерно- техническэ хүдэлдэлмэрилэгшэдые шагнаха гурим нилээд һайжарха байна. **Колхозуудта** хүдөө ажахын культурануудай ургасые дээшэлүүлһэн, малай тоо толгойе олошоруулһан ба тэрэнэй ашаг шэмые дээшэлүүлһэнэй түлөө колхознигуудта нэмэлтэ түлбэри үгэлгэ үшөө үргэнөөр ябуулагдаха.

Ушар иимэһээ шэнэ табанжэл соо хамагай түрүүндэ хүдэлмэришэд ба албахаагшадай салин хүлһэнэй ба мүн колхознигуудай ажалта үдэртэ мүнгэн ба натуральна түлбэри үгэхэ ябадалай дээшэлһэнэй ашаар город ба хүдөөгэй ажалшан арадай материальна жаргалта тэнюун байдалай хэмжээн дээшэлэн ургаха байна. Эд бараанай үнэ сэнгэй удаа дараалан химдаралта, **карточна гуримые болюулжа,** советскэ дэлгэрэнгы худалдаа-наймаанда шэлжэн оролто ба мүнгэнэй удхашанарые бэхижүүлэлтэ—эдэ бүгэдэ хадаа арад зоной бодото олзын хэмжээе ба худалдан абаха шадалые нилээд ехээр дээшэлүүлхэ ябадалда нүхэсэл болохо байна.

* * *

Ажалшан арадай ажабайдалай хэмжээе дээшэлүүлхэ ябадалда **гэр байрын ба ажаһуудалай барилга** тон ехэ удхашанартай.

Советскэ засагай он жэлнүүдтэ ажалшан олониитын гэр байрын услови нилээд һайжарһан байна. Городуудай байрын фонд 1937 ондо 1913 онойхиһоо 60 миллион квадратна метрээр ургаһан байха юм. Коммунальна предприятинууд нилээд үргэжэһэн ба арад зондо үзүүлжэ байгаа коммунальна-ажаһуудалай туһаламжын хэмжээн нилээд ургаһан байха юм.

Немецко-фашистска булимтарагшад болбол манай ороной городууд ба тосхонуудай гэр байрын ба коммунальна ажахыда тулай ехэ хохидол үзүүлһэн байна. Тэдэнэр болбол 6 миллионһоо дээшэ гэр байрануудые галдажа ба һандаргажа, 25 миллион шахуу хүнүүдые байра һуусагүй болгоһон байха юм.

Шэнэ табанжэлэй түсэб болбол оккупацида ороһон районуудай городууд, хүдэлмэришэдэй поселогууд ба тосхонуудай һандаргагдаһан гэр байрын фондые һэргээн бодхоохо ба мүн тэрэшэлэн водопровод, канализаци, городой транспорт, электростанцинуудые, банинууд ба хубсаһа хунар угааха газарнуудые һэргээн бодхоохоор хараалагдаба.

Герой-городууд: Сталинград, Ленинград, Севастополь, Одесса ба мүн тэрэшэлэн немецүүдэй һандаргаһан ородой хуушанай городууд: Новгород, Смоленск, Псков ба бусадые һэргээн бодхоолгодо тусхай анхарал табигдаха байна.

Һандаралда ороһон районуудай тосхонуудта колхознигууд ба таряашадай зөөри дээрэ гүрэнэй урьһаламжын туһаламжатайгаар 2240 мянган гэрнүүд һэргээн бодхоогдохо ба шэнээр баригдаха. Ороной зүүн зүгэй районуудта гэр байрын ба коммунальна барилгын далайса нилээд үргэжэхэ байна.

Табанжэлэй туршада хамта 72,4 миллион квадратна метр гэр байра гүрэнэй хүсөөр һэргээн бодхоогдохо ба шэнээр баригдаха еһотой, энэ тоодо 33 миллион квадратна метрһээ үлүүнь оккупацида ороһон районуудай городууд ба тосхонуудта хүртэнэ. Гэр байрын барилгада капиталовложени оруулга гурбадахи табанжэлдэ 15,5 миллиард түхэриг байгаа һаа, энэ табанжэлдэ 42,3 миллиард түхэригөөр хараалагдаба.

Табанжэлэй турша соо хүдэлмэришэд ба алба-хаагшадай гэр байрын услови һайжаруулхын тула министерствонүүд ба албан газарнууд болбол нэгэ ба хоёр квартиратай гэр байрануудай барилгые эмхидхэхэ ёһотой. Эдэ гэрнүүд хадаа хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд ба алба-хаагшадта удаан болзорой урьһаламжа олголтотойгоор худалдагдаха байна.

Гүрэнэй хүсөөр гэр байра барилгаһаа гадна, городууд ба хүдэлмэришэдэй тосхонуудта арад зоной өөрынь зөөри дээрэ гүрэнэй урьһаламжын туһаламжатайгаар 12 миллион квадратна метр гэр байра һэргээн бодхоогдохо ба шэнээр баригдаха юм. Энээнтэй хамта гэр байрын **капитальна заһабарида** тон ехэ мүнгэн зөөри гаргашалагдахаар хараалагдаба.

1946—50 онуудта мүнөө байгаа коммунальна предприятинуудай фондые үргэдхэхэһээ гадна, 16 городуудта шэнэ водопровод, 13 городуудта канализаци, 8 городуудта трамвай ба 20 городуудта троллейбусна холбоо байгуулха байна.

Городской транспорт хэдэн мянган шэнэ трамвайна вагонуудые, троллейбусуудые ба арбаад мянган автобус ба таксинуудые абаха болоно.

Манай Эхэ ороной столица—Москвае шэнэдхэн зохёон байгуулха генеральна түсэбые бэелүүлхэ хүдэлмэринүүд энэ шэнэ табанжэл соо үргэгжэлүүлэгдэн ябуулагдаха юм. Тус табанжэл соо Москва городто 3 миллион квадратна метр гэр байра шэнээр баригдаха байна.

Советскэ Союзда **ажалшадые культурно-ажаһуудалай** талаар **хангаха** ябадалда түйлай ехэ зөөри гүрэнһөө гаргагдадаг байна. Хэдэн арбаад миллион үхибүүд, залуушууд ба наһатай болоһон арад зон гүрэнэй зөөрөөр эрдэм һургаал олодог. Гүрэн болбол бүхы арад зониие медицинскэ туһаламжаар ба эмнэлгээр хангадаг. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай инвалидууд, сэрэгэй, албахаагшадай гэр бүлэнэр, олон үхибүүтэй гансаардаһан эхэнэрнүүд гүрэнэй туһаламжа ба пенси абадаг. Хэдэн зуун мянган олониитын политико-гэгээрэлэй зургаанууд гүрэнэй зөөри дээрэ байдаг. Гүрэн, мүн тэрэшэлэн профсоюзууд болбол амаралтын гэрнүүд, курортнууд, эмнэлгын газарнууд, хүдэлмэришэд ба алба-хаагшадай социальна страхованида түйлай ехэ мүнгэ зөөри гаргашалдаг байна.

Энэ табанжэл соо ажалшадай культурно - ажаһуудалай хангалтада гаргашалха гүрэнэй гаргаша айхабтар ехээр дээшэлхэ байна. Хэрбээ 1940 ондо эдэ гаргашанууд 41 миллиард түхэриг шахуу байгаа һаа, 1950 ондо 106 миллиард түхэриг болохо байна.

Эхин ба долоон жэлэй болон дунда һургуулинуудта һураха һурагшадай тоо 1950 ондо 31,8 миллион хүн болохо байна.

Дээдэ һургуулиин студентнүүдэй тоо 1940 ондо 560 мянга байгаа һаа, 1950 ондо 674 мянга болохо. Дээдэ һургуулинууд болбол үндэр мэргэжэлтэй специалистнуудай шэнэ кадрнуудые бэлэдхэлэй шанарые нилээд һайжаруулха байна. Шэнэ табанжэлэй эсэстэ Советскэ Союз дотор хоер миллион хахад шахуу дээдэ һургуули дүүргэһэн хүнүүд тоологдохо болохо.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай жэлнүүдтэ эхэ эсэгэеэ алдаһан үншэн үхибүүд болбол үхибүүдэй гэрнүүдтэ дүүрэн гүрэнэй зөөри дээрэ хүмүүжүүлэгдэхэ. Үхибүүдэй сэсэрлигүүдтэ байгаа багашуулай тоо 1940 онойхиһоо хоёр дахин олошорхо байна.

Город ба хүдөөгэй олон тооной политико-гэгээрэлэй эмхи зургаанууд гүйсэд һэргээн бодхоогдохо ба саашадаа хүгжөөгдэхөөр табанжэлэй түсэбөөр хараалагдаба. Жэшээлхэдэ, табанжэлэй эсэстэ районно центр ба городой маягтай поселок бүхэн саг үргэлжын киноустановкатай болохо байна. Город ба хүдөөгэй клубууд ба олониитын библиотекэнүүдэй тоо 1950 ондо 284 мянгаһаа үлүү гараха юм.

Арадай элүүрые хамгаалга тухай анхарал шэнэ табанжэлэй түсэб соо тон ехэ һуури эзэлнэ. Больницануудай оро дэбисхэрэй тоо 1940 ондо 710 мянга байгаа һаа, 1950 ондо 985 мянга болохо ба үхибүүдэй яслинуудтахи саг үргэлжын һууринуудай тоо 1940 ондо 859 мянга байгаа һаа, 1950 ондо 1251 мянга болохо байна. Амбулатори, поликлиника, эхэнэрэй ба үхибүүдэй консультаци, түрэлгын гэрнүүд, һүнэй кухнинүүдэй тоо нилээд олошорхо байна.

Дайнай үедэ арадай амаралтын ба эмнэлгын газарнууд үсөөрһэн байгаа. Мүнөө амаралтын гэрнүүд ба санаторинууд хурдан түргэнөөр һэргээн бодхоогдожо байна. Шэнэ табанжэлэй түсэбэй ёһоор тэдэнэй һууриин тоо 1950 ондо 450 мянга хүргэгдэхэ юм. Энэ хадаа хэдэн миллион хүдэлмэришэд, таряашад ба албахаагшад жэл бүри эдэ газарнуудта амарха ба эмнүүлхэ арга нүхэсэлтэй байна гэһэн удхатай.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай инвалидуудые медицинскэ талаар туһалха ябадал табанжэлэй түсэбөөр тусхай хараалагдаба. Баатарлиг Улаан Армида ябагшад болбол эрхим һайн санатори ба курортнууд, амаралтын гэрнүүд, эмнэлгын газарнуудта хамагай түрүүндэ ошохо байна.

* * *

Сталинска табанжэлэй түсэбүүд болбол оломиллион хүнүүдэй түг һүлдэ болоо. Ушарань эдэ түсэбүүд хадаа советскэ хүнүүдэй эгээ ойрын, эгээ ами наһанай интересүүдые бэедээ шэнгээнэ.

Агуухэ хүдэлмэринүүдэй гүн ехэ программа болбол советскэ гүрэнэй хүсэ шадалые саашадань бэхижүүлхын ба ажалшадай ажабайдалай хэмжээе дээшэлүүлэлтын түсэбые дүүргэлтэ ба үлүүлэн дүүргэлтэ болбол советскэ арадай ажалай шэнэ шэнэ хүшэ гаргалгануудые. хэдэн миллион хүдэлмэришэд, колхознигууд, интеллигенциин шэнэ шэнэ ургалта үүсхэлэй дэлгэрэлтые эрижэ байна.

Энэ түсэбые бэелүүлхэ замдаа, ехэ ехэнүүд бэрхэшээлнүүдые дабажа гараха хэрэг урдамнай байна. Гансахан лэ үүсхэлтэ ажал, хүдэлмэришэн бүхэнэй, колхозник бүхэнэй ажалшан бүхэнэй үдэр бүриингөө һара бүриингөө үйлэдбэриин даалгабариие саг үргэлжэ ба амжалтатайгаар дүүргэлтэ болбол агуухэ хүдэлмэринүүдэй шэнэ Сталинска табанжэлэй түсэбые амжалтатай бэелүүлэлтын арга нүхэсэл мүн болоно.

Б. БРАГИНСКИЙ.

...ТҮҮХЭТЭ ТОГТООЛДО ТҮРҮҮ ҺААЛИШЫН ХАРЮУ

«Колхозуудта хүдөө ажалай артелиин Уставые эбдэһэн ябадалые усадхаха хэмжээнүүд тухай» ССР Союзай Министрнүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй Центральна Комитедэй тогтоолдо харюу болгож ...лэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой үүлтэртэ малай фермын түрүү һаалишан Долгар... Нимаева гэгшэ шэнэ уялгануудые абаба. Нүхэр Нимаева бол... адуу малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлэй үедэ үшөө һайнаар хүдэлмэрилжэ, харууһалдаг һүрэгүүдээ ...дхаланаар ба урин дулаан байра... үбэлжэлүүлхэ ябадалда гол зорилгоёо хандуулба. Гадна, нүхэр Нимаева һү һааха түсэбөө һара... үлүүлэн дүүргэжэ, түлнүүдые ...ролтогүйгөөр тэнжээхэ, үбэлэй ...дэ малаа улам һайнаар харууһалхаб гэжэ үнэн зүрхэнһөө мэдүүлнэ.

Дурсагдагша колхозой үүлтэртэ малай фермын һаалишан Долгор... Нимаева өөрынгөө абаһан уялгануудые хододоо үнэн хэрэг ...рэ дүүргэжэ, хэлэһэн үгэдөө хүрэдэг байха юм. Байгша ...ной сентябриин 15-да нүхэр Нимаева һү һааха жэлэйнгээ түсэбые 106 процент дүүргээ. Мүн энэ жэлдэ абаһан тугалнуудаа бараниинь тарганаар ондо оруулба.

Правительство ба партиин түүхэтэ тогтоолоор зоригжоһон нүхэр Нимаева саашадаа бүри һайнаар хүдэлмэрилхэ байһаниинь лабтай.

Ц. ДОНДУКОВ.

Үнэгэдэй фермын ургалта

Яруунын аймагай Үльдиргын сомоной Молотовэй нэрэмжэтэ колхозой халтар хара үнэгэдэй фермэ (даагшань нүхэр Дугаров) жэлэйнгээ түсэб сентябриин 1 ...тор хүсэд дүүргэбэ. Түсэбэй ...ор 32 толгой үнэгэтэй байха ... мүнөө тус фермэ 38 үнэгэтэй ...од байна.

БАТОМУНКУЕВ. ПАХУТОВА.

УЛААН ТУГТА КОЛХОЗДО

КЯХТА. (Манай корреспондентһээ). Усть-Киранай сомоной Калининай нэрэмжэтэ колхоз адуу мал үсхэбэрилхэ талаар аймаг соо түрүү һуури эзэлэнхэй юм. Мүнөө энэ колхозой фермэ «Колхозуудта хүдөө ажалай артелиин Уставые эбдэһэн ябадалые усадхаха хэмжээнүүд тухай» СССР-эй Министрнүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй Центральна Комитедэй тогтоолтой танилсаад байхадаа, адуу малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые саг соонь, һайнаар үнгэргэжэ малажалаа улам саашадань хүгжүүлхэ уялгануудые абана. Тиихэ зуураа, энэ колхозой члерүүд малажалаар түрүүлжэ абаһан ВКП(б)-гэй айком ба аймагай гүйсэдхэхэ комитедэй дамжуулгын Улаан тугые бүри шангаар барихабди—гэжэ нэгэн хүн шэнгеэр мэдүүлнэд.

Дээрэхи колхоз 1946 ондо малажалые хүгжүүлхэ түсэб: адуу мореор—106 процент, эбэртэ бодо малаар—101,8 процент; хони ямаагаар—106 процент дүүргэһэн байна. Мүн малажалай продуктнуудые гүрэндэ тушааха уялгануудаа бүгэдыень саг болзор соонь дүүргэһэн байха юм.

Б. ДЫМБРЫЛОВ.

Яруунынхидһаа эрид хубилалта эригдэнэ

Сталинска дүрбэдэхи табанжэлэй түсэб болбол малажалые бүри хүгжүүлхэ, тэрэнэй ашаг шэмые дээшэлүүлхэ шанга эрилтэ хэнэ. Энээниие бэелүүлхын тулада колхоз бүхэн адуу малай үбэлжэлгэдэ эрхимээр бэлэдхэхэ еһотой.

Гэбэшье, Яруунын аймагай олонхи колхозууд энэ шухала эрилтые харюулнагүй. Адуу малдаа садхалан тэжээл бэлэдхэхэ ябадал үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ гол шухала зүйл болоно. Зүгөөр, Яруунын колхозууд үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ түсэбые тон хангалтагүй темпээр ябуулһан зандаа. Теэд, эндэхи колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд үбһэ тэжээл абаха һайн сагай үнгэржэ байһан болобошье энэ хүдэлмэрииие эршэдхэжэ, тэжээлэй бата бэхи база байгуулхын түлөө онсо анхаралаа хандуулангүй һанаа амарханаар һуужа байха юм. Хэтэрхэдээ, эндэхи зарим колхозууд өөһэдөө мэдэжэ үбһэ хуряалгаяа болюулжархиһан байна. Комсомольско сельсоведэй Ворошиловай, Эгэтын сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхозууд энээндэ баримта боложо үгэмөөр. Дурсагдагша колхозууд 5 үдэрэй графигые һүүлэй үедэ хахадтаншье хүртэр дүүргэхээ болишоо.

Үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэриие иимэ хуули бусаар унжагайруулжа байһан баримтануудые һайса мэдэжэ байһан аймагай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд, илангаяа малажалай таһаг болон тэрэнэй мэргэжэлтэд тэжээлэй бата бэхи база байгуулхын тула хэмжээнүүдые абангүй, харин гээгдэнги һаналтай колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй нүлөөдэ орошоһон байха юм.

Үбһэхуряалгын иимэ хангалтагүйгөөр үнгэргэгдэжэ байһан гол шалтаг хадаа олонхи колхозуудаар ажалай жаяг заршамай муугаар табигдаһан дээрэһээ болоно. Хэдэн олон колхозууд үбһэхуряалга дээрэ колхознигуудай хүсые зүбөөр хэрэглэжэ шадаагүй байха юм. Жэшээлхэдэ, «Улаан Туяа» колхоз (правлениинь түрүүлэгшэ нүхэр Цыденов) үбһэхуряалгын бүхы хүдэлмэрилэгшэдые нэгэ доро тарая хуряалгада элсүүлжэрхеод, тэдэнэрэй хэхэ хүдэлмэриие түсэбэй еһоор даһалгажа үгөөгүй дээрэһээ хэдэн олон колхозникуудые халуун хүдэлмэринүүдэй үедэ миил байлгаба. Иимэрхүү баримтанууд Яруунын ондоошье колхозуудаар бии.

Гадна, малай байра байдалые һэльбэн заһабарилжа, урин дулаан болгохо хэрэгтэ олонхи колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд харюусалгагүйгөөр хандана. Аймаг соо малай 12 гүүртэ шэнэ газарта урилагдаха байһан аад, мүнөө хүртэр нэгэниинь шье бэлэдхэгдээгүй байһаар. Мүн малажалай фермэнүүдэй хуушан байра байдалнууд заһабарилагдажа хүсэд эхилээгүй.

Малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхые хүсэһэн колхоз бүхэн түбхын түрүүн үбһэ тэжээл элбэгээр бэлэдхэхэ ба урин дулаан байра байдал түхеэрэхэ ёһотой. Тиимэдэ Яруунын колхозууд иимэ яаралгүй ба хорото һаналһаа хахасажа, үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлгые энэ дары шамдуулха шанга хэмжээнүүдые абаха сагынь тулаа. Тэрэгүй һаа үбэлэй хүйтэндэ дээрэ эртожо тон ехэ гарзада орохо аюул тохеолдожо болохо байна.

Д. ЦЫДЕНОВ.

ГОРПРОМСОЮЗАЙ АРТЕЛЬНҮҮД ЮУНДЭ ГЭЭГДЭНЭБ?

Улан-Удын Горпромсоюзай олонхи артельнүүд эбор муугаар хүдэлмэрилнэ.

Мүнөөдэрэй байдалаар 8 артельнүүдэйнь нэгэниишье гүрэнэй түсэб дүүргээгүй. Илангаяа, Кировэй нэрэмжэтэ артель (түрүүлэгшэнь нүхэр Большевиков) үйлэдбэриингөө хэмжээе һараһаа һарада доошолуулжа, ассортиментын тоое үсөөрүүлнэ. Үнгэрһэн һарада 370 мянган түхэригэй валова продукци гаргаха түсэбтэй байһан аад, миил 16200 түхэригтэ үйлэдбэрилөө. Мүн тэрэшэлэн үргэн хэрэглэлэй эд бараанай зүйлнүүдые 15900 түхэригтэ гаргажа, түсэбөө хахадтаншье хүргөөгүй. Продукциин шанар тон муу; ассортиментын тоо тон үсөөн.

Энэ юу харуулнаб гэхэдэ, Кировэй нэрэмжэтэ артелиин хүтэлбэрилэгшэд түүхэй эдлэлэй элбэг баян базануудые шадамар бэрхээр хэрэглэнэгүй, эд бараа элбэгжүүлжэ шаданагүй гэжэ гэршэлнэ. Эндэ ажалай жаяг заршам һулаар табигдаһан дээрэһээ аяар 20 процент шахуу хүдэлмэришэдынь нормоео дүүргэнэгүй. Ондоогоор хэлэхэдэ, кадрнуудай мэргэжэлые дээшэлүүлхэ, түрүүшүүлэй дүй дуршалые бүгэдын шадабари болгохо, ажалай тон бүридхэлые һайжаруулха, хүдэлмэришэд, бригада, цех бүхэнэй хоорондо социалистическэ мүрысөөе өмхидхэхэ асуудалнуудта тус артелиин хүтэлбэрилэгшэд анхаралаа багаар хандуулна.

«Кооператор Комсомолец» артель (түрүүлэгшэнь нүхэр Зайцев) августһарада 118 мянган түхэригэй эд бараа үйлэдбэрилхэ аад, арайхан гэжэ 68300 түхэригтэ үгөө. Тиихэтэй хамта, бүтээһэн продукциингаа үнэ сэнгые химдаруулха, шанарыень һайжаруулха талаар зааханшье хубилалта хээгүй хэбээрээ. Тэрэнэй эсэстэ шехүүдынь нилээд ехэ гологдоһо гаргажа гарза хэнэ.

Энэ артелиин хүтэлбэрилэгшэд агитационно-ойлгуулламжын хүдэлмэриие һуладуулжа, социалистическэ мүрысөөндэ хүдэлмэришэдөө һайн дурааран хабаадуулжа шадаагүй байна.

Мүн тэрэшэлэн «Коминтерн» артель (түрүүлэгшэнь нүхэр Шварц) мүнөө хүртэр түүхэй эд материал, багажа хэрэгсэл, зэмсэг гэхэ мэтээр дутажал байха юм. Эгээл иимэһээ энэ артель гээгдэдэг зандаа.

Шэнэ Сталинска табанжэлэй түрүүшын жэлэй эсэс хүртэр гурба һара үлдөөд байна. Тиимэһээ, түсэбөө дүүргэдэггүй эдэ артельнүүд үнгэрһэн һаранuудта үгэжэ шадаагүй юумэеэ үгэжэ, жэлэй дүүртэр түсэбөө яабашье дүүргэхын тула эрид хэмжээнүүдые абаха еһотой.

Б. ДАНСОРУНОВ.

Колхоз хоорондын электростанци

Заиграйн аймагай Курбын колхозуудай хоорондоо гидроэлектростанци баригдахаар хараалагдана. Энэ хадаа Ангир гэжэ гол дээрэ түхеэрэгдэхэ юм. Гадна, «Заготскот», хүүгэдэй гэр, элеэ хоолой комбинат гэхэ мэтэ эмхи зургаанууд тэрэ станциһаа гэрэл абаха байна.

Бурят-Монгол АССР-эй Финансын Министерствын тайлбари

Колхозһоо гараһан айл үрхэнүүд болбол хүдөө ажахын налог тухай Хуулиин ба СССР-эй Финансын Арадай Комиссариадай 1943 оной июниин 10-да гаргаһан заабариин ёһоор үмсын ажалтанда тогтоогдоһон хэмжээгээр хүдөө ажахын налогой түлбэридэ хабаадуулагдаха гэхэ гү, али колхозһоо гарахын урда тээ колхозно үрхэтэндэ тогтоогдоһон хүдөө ажахын налогой хэмжээнь 100 процент ехэ болохо болоно.

Хэрбээ колхозно үрхэтэ айлай гэр бүлынхидэй дунда колхозой член бэшэ аад, хүлһөөр хүдэлмэри хэдэггүй хүдэлмэришэ хүнэй байгаа хада, тиимэ айлда тогтоогдоһон хүдөө ажахын налогой хэмжээ 20 процентээр дээшэлүүлэгдэхэ байна. Хэрбээ тиимэ гэр бүлын членүүд нэгэн жэлһээ доошо бэшэ хугасаагаар олзобориин-кооперативна артельнүүдтэ хүдэлмэрилхэ гэжэ гү, али һургуулида һураха гэжэ колхозһоо гаража ошоо хадань налогой хэмжээ нэмээгдэхэгүй. Тиимэ үрхэнүүдые гү, али гэр бүлын членүүдые колхозһоо гаргаха тухай колхозникуудай ниитын суглаанай шиидхэбэриие ажалшадай депутадуудай аймсоведэй гүйсэдкомой баталһанай һүүлээр колхоздо ороогүй аад, хүдөө ажахын налог түлэхэ ёһотой байһан гэр бүлын членүүдэй салин хүлһэнь Хуулиин 10-дахи статьягай ёһоор 20 процентын нэмэлтэтэйгээр налог түлэдэг колхозникуудай тохоогдохо ажахын олзо доход худар мүн лэ оролсохо юм.

Бурят-Монгол АССР-эй Финансын Министерство.

Редакцида ерэһэн бэшэгүүдһээ

Клуб гү, али склад гү?

Яруунын аймагай Сосново-Озерско сельсоведэй уншалгын байшан ба Укырска колхозно клуб хоерые Сталинай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ Курьбетьев гэгшэ өөрынгөө захиралтаар хаалгаад, зосоонь хартаабха, капуста ба морковь хүүлээ.

Иигэжэ хааха гэжэ байхадань аймагай культурна гэгээрэлэй таһагай зүгһөө уншалгын байшан ба клубые хаажа огто болохогүй гэжэ Курьбетьевтэ һануулһан байгаа. Гэбэшье, Курьбетьев энэ һануулламжые хэрэгсээнгүй, мүн клубай ба уншалгын байшангай эрхилэгшэдһээ һурангүйгөөр, овощь хадагалха газар үгы гэжэ шалтаад склад болгобо.

В. БАЙБОРОДИН.

Арадай хүсэлые муугаар хангана

Хэжэнгын аймагай Чесанын сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхозой дэргэдэ байдаг тус сомоной эмнэлгын амбулатори (даагшань нүхэр Хукшинова) арад зондо хэрэгтэй туһаламжа үгэжэ шаданагүй. Али нэгэн хүнэй үбдөөд ошоходо, Хукшинова хадаа энэ үбэшэниие эдэгээхэ эм амбулаторидо үгы байна гэжэ һуухань урдаа байдаг. Теэд шухала шухала эмүүдые райздравһаа эрилтэ хэжэ, урдишалан, саг тухайдань асаруулдаггүйнь гайхалтай.

Нүхэр Хукшинова хадаа бригаданууд ба малшад дээгүүр ябажа, үбшэнһөө яажа бэеэ һэргылхэ тухай, ариг сэбэрые яажа сахиха тухай ойлгууламжын хүдэлмэри, хөөрэлдөөнүүдые ябуулнагүй.

ЦЫРЕН БАТУЕВ.

Хүдөөгэй зондо зорюулагдаһан кино-картинанууд

Бурят-Монголой кинофикациин управлени энэ жэлэй тарая ба үбһэ хуряалгын үедэ хүдөө колхозууд, МТС-үүд ба совхозуудта 577 элдэб кино-картинануудые эльгээһэн байна. Тэрэнэй тоодо Сэлэнгын аймагай колхозуудта 37 кино-картина, Баргажанай аймагта 43 кино-картина, Кабанскын аймагта 29 кино-картинанууд эльгээгдэе. Гансахан август соо колхозуудай центр, полевой стан ба малай фермэнүүд дээгүүр ябажа, 36.300 хүдөөгэй ажалшадта 551 дахин кино-картина харуулһан байна.

Е. РИНЧИНОВА.

ХЭЗЭЭ ЗАҺАБАРИЛАГДАХА ХАРГЫ ГЭЭШЭБ

Баргажанай ба Курумканай аймагуудай харгы замай конторонууд харгы заһабарилгын хүдэлмэридэ анхаралаа табинагүй. Эсэстэнь эдэ аймагуудые Улан-Удэ городтой холбожо байгаа республиканска удхашанартай Байгалай урда эрьеын харгыгаар автомашина ябахань айхабтар бэрхэшээлтэй болошоо.

Энээнһээ боложо аймагай ажалшадые эд бараагаар, эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангаха ябадал таһалдуулагдана. Мүн МТС-үүдые горючяар хүсэд хангаха аргагүйһөө элдэб ажахын хүдэлмэринүүдтэ һаад түбэг ушаруулна.

Куйтунска МТС харгын мууһаа боложо горючи тоһоео саг болзор соонь асаржа шадаагүй, мүнөө трактор ба комбайнуудынь зогсоохын аюулда ороод байна.

Хэды болтэр энэ харгы заһабарилгада оронгүй, иимэ задагай нобшо байдалтай байха юм.

Б. АЮШИН.

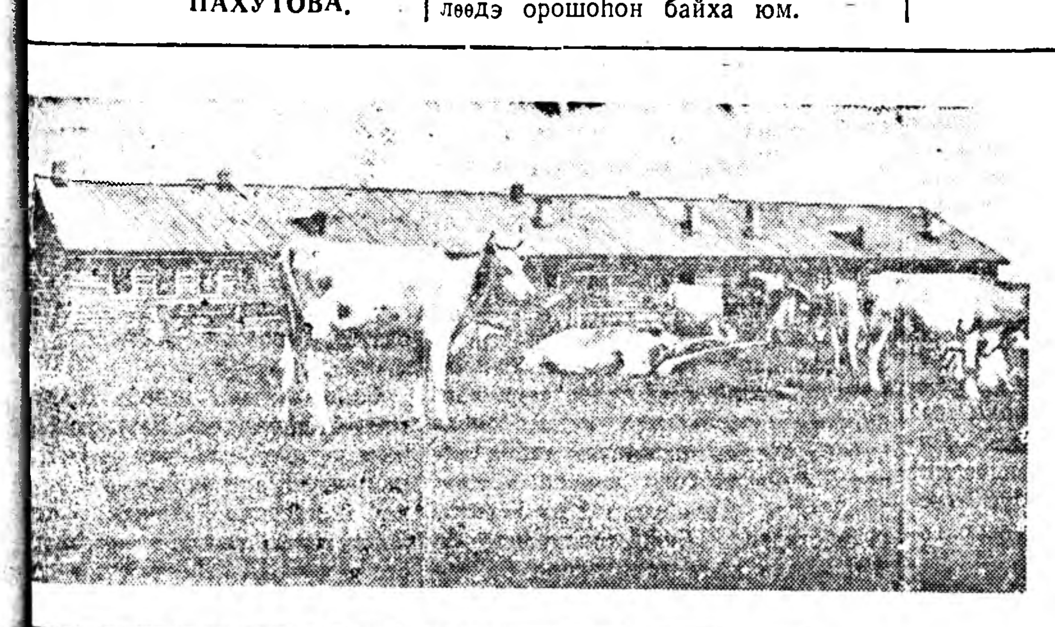

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Сэлэнгын аймагай „Большевик“ колхозой үүлтэртэ малай фермэ.

А. Поповой фото.

АРТЕЛИИН УСТАВЫЕ НАРИНААР САХИХА ХЭРЭГТЭЙ

АСУУДАЛДА ХАРЮУНУУД

Байкало-Кударын аймагһаа ...р Рогов манда иигэжэ бэшэнэ: «...най «Хоердохи табанжэл» гэжэ ...лхоздо колхозникуудай ажалта ...рнүүдые боро бодолоортшье, ...нгөөршье түлбэрилдэггүй, харин ...лхозникуудта үдэр бүри адли ...о хилээмэ үгэдэг байна. Ажалта үдэрнүүдые иигэжэ бүгэдэндэ ...дэрүүлхэ ябадал болбол колхозникуудай зүгһөө өөрынгөө ажалда ...дибхитэйгээр ба урагшатайгаар ...лгадань ехэхэн хойшолон ...һэн байна.

Колхоздоо элбэг ехэ олзотой ...а, гүрэнэйгөө урдахи мүнгэнэй ... боро бодолой уялгануудые ...доронь дүүргэхэ; колхозникууд ... ажалта үдэрнүүдыень мүн ... ба боро бодолоор дүүрэнээр ... үгэхэ ябадалдань юун һаад ... гээшэб?

...мэ байдалда дайн гэмтэй ... бидэнэр мүнөө хүртэр колхозуудта ойлгуулан хэлэдэг ...абди. Теэд, колхоз доторхи ... дутуу дунда зүйлнүүдые ... дайн сэрэгээр шалтагаалан ...рилха гэдэг эндүүрэл боло... гээшэ гү? Энээндэ зарим ...лхозой ударидагшад гэмтэй ... гээшэ гү?»—гэжэ нүхэр ... бэшэнэ.

... Роговой табиһан асуудал болбол мүнөө үедэ тон ехэ шухала удхашанартай асуудал мүн болоно.

«Колхозуудта хүдөө ажалай артелиин Уставые эбдэһэн ябадалые усадхаха хэмжээнүүд тухай» СССР-эй Министрнүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй Центральна Комитедэй энэ оной сентябриин 19-нэй тогтоол соо энэ асуудалда дүүрэн харюу үгтэһэн байна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайн болбол колхозно үйлэдбэридэ ехэхэн хүндэ түбэг бэрхэшээл ушаруулһаниинь мэдээтэй. Энэ дайн болбол манай орондо хүн зоной ба эд зөөриин талаар айхабтар ехэ гарза тохёолдуулһан байна. Энээнэй ехэхэн хубинь манай колхозууд дээрэһээ абтаһан юм. Тиибэшье, энэ болбол колхозой ажахын һуладаһанай гол шалтагаан бэшэ.

Манай республикада хоер гурбан жэл соо ган боложо, ургаса муугаар ургаһан ябадал болбол мүн тус колхозой экономикодо ехэхэн хүндэ ушарал болоһониинь дамжаггүй. Гэбэшье, энэ ушар болбол тус колхоз дотор ушарһан бэрхэшээлнүүдэй гол шалтагааниинь баһа бэшэ. Манай республикын олон тоото колхозууд дээрэ (жэшээлхэдэ Заиграйн, Сэлэнгын ба бусад аймагуудта) колхозникуудай бэеэ үгэнги оролдосотойгоор хүдэлмэрилһэн дээрэһээ, таряан ажалда түрүү агротехническэ арганууды хэрэглэһэн дээрэһээ ган гасуур жэлэй болобошье, үндэр һайн ургаса абажа шадаһан байна. Колхозуудай ниитын ажахые муудуулһан ба тиимэдэ колхозникуудай өөһэдынь ажа амидаралай байдалые доошонь оруулһан эгээл гол шалтагаан хадаа хүдөө ажалай артелиин Уставые эбдэхэ, колхозуудай зарим ударидагшадай зүгһөө советскэ хуулинуудые ба колхозникуудай хуулита эрхые хазагайруулха, дурааараа болохо ябадал мүн болоно.

Танай дурдаһан «Хоердохи табанжэл» гэжэ колхоз шэнги тиимэ гээгдэнги колхозууд дээрэ хүдөө ажалай артелиин Уставай 6-дахи пункт хангалтагүйгөөр дүүргэгдэжэ байдаг гээшэ. Иимэ колхозуудта мүнөө хүртэрөө Уставай еһоор зүб севооборот байгуулагдаагүй байна. Газараа муу шанартайгаар элдэдэг, парнуудаа саг соонь хахалдаггүй, пар хахалха түсэбөө дүүргэдэггүй, тарияанай газар үтэгжүүлдэггүй ба газараа шухала хэмжээтэйгээр ба ёһотой болзор соонь уһалдаггүй байха юм. Мүн тарияанай газарые ба ургаса тарияагаа еһотой һайнаар харууһалдаггүй дээрэһээ ургасань муугаар ургажа, колхозой олзо бага болодог байхань мэдээжэ.

Уставай дээрэ дурсагдагша пункт соо: «фермэнүүд дээрэхи малайгаа тоо толгой олошоруулха, үүлтэрыень һайжаруулха ба ашаг шэмэ үгэлгыень дээшэлүүлхэ. Үбһэ тэжээл абалгые ехэдхэхэ, сабшалан ба бэлшээриин газарые һайжаруулха»... гэжэ бэшэгдэһэн байна. Энэ эрилтые олон колхозууд мүн хангалтагүйгөөр дүүргэдэг байха юм.

СССР-эй Министрнүүдэй Совет ба ВКП(б)-гэй Центральна Комитедэй «Колхозуудта хүдөө ажалай артелиин Уставые эбдэһэн ябадалые усадхаха хэмжээнүүд тухай» тогтоол соо тэмдэглэгдэһэн еһоор, зарим колхозуудай ударидагшад ба бусад партийна, советскэ зарим хүдэлмэрилэгшэдэй зүгһөө колхозой эд зөөрие—продукт, адуу мал ба мүнгые колхозникуудай хамтын суглаанай тусхай тогтоолгүйгөөр гэмтэ муухайгаар үрихэ ба хулгайлан абаха ябадал һүүлэй үедэ ехэхэн дэлгэрһэн байна. Колхозой зарим түрүүлэгшээр колхозой ниитын зөөрие өөһэдынгөө хани нүхэдтэ, элдэб ябуул ерүүл хүнүүд ба наймаашад спекулянтнуудта өөрынгөө дурааар продукт үгэхэ ябадал гараһан байгаа.

Хүдөө ажахын артелиин Уставай 11-хи ба 12-хи пункт соо колхозой газартарияалангай ба малажалай продуктнуудые ба мүнгэн зөөрие хайшан гэжэ, хайшань, ямар юумэнэй үндэһөөр гаргашалха ёһые тодоһлон байна.

Боро бодолой ба мүнгэнэй түлбэриин талаар өөрынгөө уялгануудые дүүргээд, үрһэ хүрэнгын, страховой ба бусад фонднуудаа дүүрэн байгуулаад байхадаа колхоз болбол колхозникуудай хамтын суглаагаар ямар продуктнуудые, хэды шэнээн гүрэндэ ба рынок дээрэ худалдахаяа илган тэдолдог байха юм. Ургаса тарияанай ба малажалай бүхы үлэгшэ продуктнууд болбол колхозникуудай ажалта үдэрнүүдтэ хубаагдаха ёһотой.

Колхозой олзые пайкын нормоор хубааха ябадал үшөө юугээрээ бурууб гэбэл, колхозникуудай хэды шэнээн ба ямар шанартайгаар хүдэлмэрилһэниие харангүй, нэгэ адляар аванс үгэдэг байна. Тиигэжэ, жэлэй һүүлдэ, жэлэй тоосоон дээрэ һайнаар хүдэлмэрилһэн ба олон тоото ажалта үдэр олоһон колхозник абаха ёһотой продуктынгаа хахадыншье абаагүй байхадань, харин муугаар хүдэлмэрилһэн хүн абаха ёһотойһоо бүри үлүү абажархиһон байдаг.

Иимэ ябадал болбол колхоздо һайнаар хүдэлмэрилжэ байһан хүнүүдэй ашаг туһада хохидол ушаруулдагынь мэдээжэ. Тиихын хамта хүдөө ажахын жэлэй дүн дээрэ колхоз болбол колхозникой олоһон ажалта үдэрые боро бодолоор ба мүнгөөр дүүрэнээр түлэжэ шадахагүй байгаа һаа, эдэ үринүүдэ колхозой правлени хадаа тус колхозникой нюураар тоосооной данса дээрэ бэшэхэ ба түрүүшын арга олдоходо түлэхэ уялгатай. Харин үлүү ехээр аванс абажа, колхоздоо уритай үлэһэн хүнүүдһээ эсэсэй тоосоон дээрэ энэ үринүүдынь даража абаха ёһотой. Тиимэдэ «Хоердохи табанжэл» гэжэ колхозой правлени, танай мэдээсэһэн ёһоор, колхозникуудайнгаа ажалта үдэрнүүдэй түлбөриин дебиторско ба кредиторско үринүүдые зуража хаяхаяа байгаа һаа, тон ехэ алдуу хэжэ байна гээшэ.

Хэрбээ колхозууд хүдөө ажалай артелиин Уставай эдэ эрилтэнүүдые дүүргэдэг байгаа һаань, колхозникууд болбол материальна олзоёо бэдожо, ажал хүдэлмэридөө ехэхэн урагшатай болохо байна. Колхозникуудай һайнаар эмхидхэгдэһэн, оролдостой шанга хүдэлмэри болбол колхозойнгоо зэбсэг машина ба мори адууһануудые зүб һайнаар ашаглан хэрэглэхэ ябадал болбол колхозой баялигай ба колхозникуудай баян байдалай бата үндэһэн мүн болоно.

Колхозник болбол колхозой, ниитын газар дээрэ, ниитын үйлэдбэриин зэр зэбсэгээр ниитын баялигые байгуулжа байна гээшэ. Колхозник бүхэнэй ехээр ба һайнаар ажал хүдэлмэри хэжэ байгаа һаа, колхоздонь талха тарияан, мал адууһан ба бусад элдэб продуктнууд элбэг дэлбэг болохо байна. Иигээ һаа колхоз болбол жэлһээ жэлдэ гүрэнэйгөө урдахи өөрынгөө уялгануудые хүнгэн ба түргэнөөр дүүргэдэг боложо, колхозникуудайнгаа ажалта үдэртэ элбэг ехэ продукт ба мүнгэнүүдые хубаан үгэжэ шададаг болоно.

Нүхэр Роговой табиһан асуудалда иимэ харюу үгтэхэ байна.

К. АЛЕКСАНДРОВ.

Парижска Амгалан тайбанай конференци дээрэ

Эб найрамдалай конференциин комиссинуудта

ПАРИЖ, сентябриин 25. (ТАСС-эй тусхай корр.). Италида хамаатай политическэ ба территориальна асуудалнууд тушаа комисси итальянска колонинуудай хуби заяа тухай асуудал тушаа өөһэдынгөө правительствонуудай позицие соносхоһон Великобританиин ба Франциин түлөөлэгшэдэй мэдүүлгэнүүдые мүнөөдэр дуулаба. Энээнтэй нэгэн хамта Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведээр дурадхагдаһан эб найрамдалай договорой проектын 17-дохи статьяе эдэ түлөөлэгшэд хоюулан дэмжэбэ.

Массауа гэжэ портын ерээдүйн хуби заяа тушаа Эфиопиин түлөөлэгшын ба Египедэй делегадай хоорондо шанга арсалдаан болобо. Эдэ гүрэнүүд өөһэдынгөө эрилтэнүүдые тус портдо табидаг байна.

Комисси, эб найрамдалай договорой проектын 17-дохи статьяе голосовалгые эхилбэ. Энэ статьяда заһабари оруулан нэгэн делегацинууд заһабари оруулһан байгаад, тэдэнэй һөөргэнь бусааһан абаа. Заһабарилнуудай заримынь дивлэнхи олонхеор арсагдаба.

Эб найрамдалай договорой проектын 17-дохи статья 18 дуунуудаар һайшаагдажа, Австралиин ба Бразилиин түлөөлэгшэд һанамжаа оруулбагүй.

Энэнэй һүүлээр эб найрамдалай договорой проектдэ польско ба украинска делегацинуудаар дурадхагдаһан нэмэлтэнүүдые зүбшэн хэлсэлгые комисси эхилбэ. Энэ нэмэлтэ хадаа фашистска түхэлтэй бүхы организацинуудые—политическэ, сэрэгэй ба тэрээндэ адли организацинуудые, тэрэшэлэн Нэгэдэмэл нацануудай ямар нэгэн оронуудта эсэргүү пропаганда ябуулагша организацинуудые хориможолхыень Италие уялгална. Украинска делегат Барановский гэгшэ үгэ хэлэжэ, оруулагдаһан дурадхалые үндэһэлэбэ. Италида фашистска түхэлтэй элдэб организацинуудай дахин эдибхитэй боложо байна гэжэ тэмдэглэбэ. Жэшээлхэдэ тиимэнүүд организацинуудай нэгэн гэхэдэ «Фронте дель уомо куалюнкуз» («юрын хүнэй фронт») гэжэ нэрлэгдэһэн организаци байна. Энэ организаци һаяхан политическэ партиин үндэһэтэй боложо хубилаа. Хойто Италида олон тоото подпольно (нюусэ) организацинууд ябуулга хэжэ байдаг. Иимэ оршон байдал соо эб найрамдалай договорой проектдэ польско ба украинска делегацаар дурадхагдаһан статьянуудые нэмэн оруулха һаа, Италиин демократическа элементнүүдтэ туһалагдаха ба фашизмын үлэгдэлнүүдые үгы хэхэ ябадалдань итальянска правительстводо нилээд ехэ хүнгэлэлтэ олгогдохо байна.

П. И. Валескалн гэгшын үгэ

Тэрэнэй һүүлээр Советскэ делегациин түлөөлэгшэ Латвийска ССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр Валескалн гэгшэ үгэ хэлэжэ Румынитэй, Болгаритай, Венгритэй ба Финляндитай баталагдаха еһотой эб найрамдалай договорнуудай проектнүүдтэ, өөрынгөө территори дээрэ фашистска организацинуудые байлгахагүй гэжэ тэдэ оронуудые уялгалһан статьянууд бии юм гэжэ тэмлэглэбэ. Иимэ статья Италитай баталагдаха еһотой эб найрамдалай договорой проект соо үгы байна. Гэхэтэй хамта фашистска этэгээдүүдые усадхаха ба зэбсэгынь хуряаха талаар, фашистска фондонуудта хиналта бэелүүлхэ талаар, фашистска идеологиие ба тэдэнэрэй бусадтай харилсаха аргануудые үндэһэлэн усадхахын талаар Нэгэдэмэл нацануудай нэрэһээ саашаа үгтэхэ заабаринуудые Итали зүбшөөхэ еһотой гэжэ бүри Италитай зүбшөө оролгын үедэ, бэшэгдэһэн байна.

Теэд Румынитэй, Болгаритай, Венгритэй ба Финляндитай баталагдаха еһотой эб найрамдалай договорто орходоо Италитай баталагдаха еһотой эб найрамдалай договорго тиимэ статья багаар хэрэглэгдэнэ гээшэ аал?—гэжэ Валескална гэгшэ асууна. Итальянска фашизм дэлхэйн хоердохи дайниие үүсхэхэдэ ба ябуулхада эдибхитэй үүргэ зэлээ һэн. Эфиопиин, Албаниин, Грециин, Югославиин ба Советскэ Союзай территоринууд дээрэ итальянска фашизмын гаргаһан зэрлиг аашанууд манай һанаанда мартагдаха арганьгүй. Теэд, мүнөө Итали хадаа фашизмые үгы хээд, бүхы фашистска организацинуудые үлэгдэлгүйгөөр үндэһөөрынь таһалжа һалгаагаа гээшэ гү? Арадай демократическа эрхэнүүдые хаһаха зорилготой организацинууд Италида үгы болошоо гээшэ гү? Нэгэдэмэл нацануудта эсэргүү пропагандын мүрэ уланшье Италида хёһогдошоо гээшэ гү?

Гэхэлэ, энэ бодото дээрэ тиимэ бэшэ. Италидахи событинүүд, фашизмые тэнлэ арилган зайлуулаагүй байһаниие харуулна гээшэ. Мүнөө үеын Италида фашистнуудай талаһаа демократическа организацинуудта добтолхо ябадалнууд тон олон болохо зуураа демократическа организацинуудай байдаг гэрэнүүдтэ бомбо хаяха хүртэрөө хэтэрэһэн байна. Италида тэрэшэлэн фашистнууд гүрэнэй радиостанцинуудта добтолго хэлэг байна. Һаяхан римскэ радиостанциин, фашистнуудай гарта богонихон болзор соо ороһон ушарые һанаад үзэе. Италидахи фашистнууд итальянска арадай эгээл хорото дайсад болохо—сэрэгэй гэмтэлые түрмэнүүдһээ тэрьелүүлхэ ябадалые эмхидхэдэг байна.

Италида мүнөө хүртэр фашистска газетэнүүд нюусаар гаргагдадаг зандаа. Зарим фашистска ба фашистска түхэлтэй газетэнүүд элдэб далдалалгын ашаар гарадаг. Жэшээлхэдэ, 1944 онһоо эхилжэ «Уомо куалюнкуз» гэжэ газетэ Римдэ гарадаг болобо. Энэ газетые фашистска гурим журамые хэблэлдэ магтаһан эдибхитэй фашистска байһан Джаннини гэгшэ гаргадаг. Энэ хүн тэрэ мэтэ нэгэ статьягай түлөө нэгэнтэ Муссолиниин нэрэһээ амаршалгые абаа һэн. Теэд энээндэ харюу болгон Джаннини гэгшэ Муссолиниие магтаһан хэдэ хэдэн статьянуудые бэшэжэ, Муссолиниие Наполеон мэтэ гэхэшэлэн нэрлэһэн байгаа. Теэд мүнөө Джаннини гэгшэ өөрынгөө газетэдэ юу бэшэдэг байнаб гэхэдэ: арадые хамгаалагшын баг үмдэжэ бэеэ далдалһан энэ газетэ, гаргагдажа эхилһэн үдэрһөө хойшо мүнөө хүртэр Италида оршожо байгаа демократическа партинуудые шүүмжэлэн критикэлдэг байна. Джаннини гэгшээр байгуулагдаһан «Фронте дель уомо каулюкуз» гэжэ организаци орон соохи фашистска ба фашистска үзэмжые дахаһан элементнүүдтэ түшэглэдэг байна.

Итальянска фашистнууд зүһэ шарайгаа национализмын түхэлтэй болгожо оло дахин хубилгадаг ба иимэ далдалгын ашаар өөһэдтөө туһалагшадые суглуулхын оролдолго хэдэг. Тэдэнэр заримдаа эб найрамдалта байдалые эрид һайшааһан янзатай үгэнүүдые билдагуушалан хэлээд, энээгээрээ өөһэдынгөө фашистска үзэлые далдалдаг.

Италида «монархическэ ба фашистска бүлэгүүд республикые һандаргаан унагаахын тулада сэхэ хүдэлмэри ябуулжа байна, республиканска байгуулалтын дайсад, министрнүүдэй хүсэлэлнүүдтэ һаал ушаруулагшад захиргаанай газарнуудта шухала тушаалнуудые эзэлнэ», гэжэ тэмдэглэһэн бэшэгтэйгээр итальянска республиканска партиин секретарь парламентскэ бүлэгэй ба партиин хүтэлбэрилэгшэдэй нэрэһээ хэдэхэн хоногой урда тээ Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ де Гаспери гэгшэдэ хандаһан ушарые советскэ делегат А. Вышинский энэ комисси дээрэ тэмдэглэбэ. Энэ хадаа Италида фашистска ба фашистска үзэмжэтэй этэгээдүүд гүрэнэй зурганууднаа зайлуулагдаагүй байһан ушарые дахин дахин баримтална. Мүнөөнэй итальянска правительство өөрынгөө орон соо фашизмын үлэгдэлнүүдтэй үнэндөө тэмсэл ябуулна гэбэшье, энэ тэмсэл тон дутаглалтай. Демократическа Италиин хэрэгсэлнүүдэнь энэ тэмсэлые үшөө ехээр хүсэтэй болгохые, фашизмын үлэгдэлые ба тэрэнэй бүхы аюулта эблэрэл ба хойшолодлнуудые болото дээрэ үндэһэлэн усадхахые эринэ.

Итальянска территоринууд дээрэ фашистска организацинуудай оршожо байха ба ажал ябуулга хэжэ байха ябадалые хориможолхо, тэрэшэлэн арадай демократическа эрхэнүүдые хаһаха зорилготой ба Нэгэдэмэл нацануудай нэгэндэ эсэргүү харша пропаганда ябуулжа байгаа организацинуудай оршожо байха ба ажал ябуулга хэжэ байха ябадалые хориможолхо гэжэ Италие уялгалһан статьяе Италитай баталагдаха еһотой эб найрамдалай договорто оруулха гээшэ фашистска ябуулга хэжэ байгаа этэгээдүүдтэ уридшалан һануулга болохо ба фашизмые эрид шууд ба үндэһөөрэнь эсэрлэн таһалжа үгы хэхэ хэрэгтэнь итальянска правительстводо туһалажа болохо байна. Эб найрамдалай договор эгээл энээгээрээ демократическа Италиин хэрэгтэ туһалха, бодото бата бэхи эб найрамдалта байдалые байгуулхада туһалха байна. Советскэ делегаци болбол энэ статьяе Италитай баталагдаха еһотой эб найрамдалай договорто оруулха тухай польско ба украинска делегацинуудай дурадхалые дэмжэнэ. Иимэ статья фашизмтай тэмсэлдэ итальянска демократиие улам ехээр элсүүлхэ ба энэнь арадуудай эб найрамдалта ба аюулгүй байдалта хэрэгтэ тон шухала,—гэжэ өөрынгөө үгые Валескалн дүүргэбэ.

Чехословакиин ба Югославиин делегадууд польско ба украинска дурадхалые дэмжэбэ. Гэбэшье, США-гэй ба Великобританиин түлөөлэгшэд Италитай баталагдаха еһотой эб найрамдалай договорой проект соо фашизмда эсэргүү тэмсэл ябуулхые итальянска правительствые уялгалһан статьяе нэмэжэ оруулхые арсаба. «Иимэ статья оруулһанай шухала хэрэгсэл байхагүй» гэжэ мэдүүлээд, тэдэнэр өөһэдынгөө позицинуудые үндэһэлхэ талаар биратай шалтагаануудые хэлэбэгүй. Гэхын хамта, США ба Великобританиин түлөөлэгшэд хадаа Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Совет эб найрамдалай договорой проектдэ иимэ статья нэмэжэ оруулха ябадалые үлүү зүйл гэжэ тоолоо һэн гэбэ. Румынитэй, Болгаритай, Венгритэй ба Финляндитай баталагдаха еһотой эб найрамдалай договорнуудай проектнүүдтэ иимэ статьяе нэмэхые советскэ делегациин баадхаһан туладань Холбоото Штадуудай делегаци дурагүйгөөр зүбшөөрөө һэн гэжэ США-гэй түлөөлэгшэ хажуугаарань хэлэбэ.

Советскэ делегат Гусев гэгшэ Италитай баталагдаха еһотой эб найрамдалай договорой проектдэ фашизмтай тэмсэл хэхэ гэһэн статьяе нэмэжэ оруулха тухай шиидхэбэри Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведээр бэшэ, харин орлогшонорой зүблөөнөөр абтаһан юм гэжэ тайлбарилан ойлгуулха ушартай болобо. Теэдшье, фашизмтай тэмсэл ябуулха тухай статьягай эб найрамдалай договорто оруулагдаһан байхые мүнөөнэй байдал хэрэглэнэ. Польско ба украинска делегацинуудай дурадхал голосованида табигдажа, тэрэниие 8 голосуудаар зүбшөөгдөөд ба 3 голосууд үгтөөгүй байхада, 10 голосуудай олонхеор арсагдаба. Италитай баталагдаха еһотой эб найрамдалай договорой проектдэ фашизмтай тэмсэл ябуулха шухала гэһэн статья оруулхые арсажа США, Великобритани, Хитад, Франци, Австрали, Бельги, Бразили, Канада ба Голландиин түлөөлэгшэд голосовалба. Фашизмтай тэмсэл ябуулха гэһэн статьяе договорто оруулхын түлөө СССР, Белорусси, Инди, Ново-Зеланди, Польши, Чехословаки, Украина ба Югославиин түлөөлэгшэд голосовалба. Эфиопиин, Грециин ба Урда-Африканска Союзай делегадууд һанамжануудаа оруулбагүй. Конференциин кругүүдтэ баталан хөөрэлдэдэг еһоор, энэ асуудал конференциин пленум дээрэ ябашье табигдажа, эндэ Италида хамаатай политическэ ба территориальна асуудалнууд тушаа комиссиин гаргаһан бүдүүлиг алдууе заһаха бэзэ гэжэ найдагдана.

Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведэй заседани

ПАРИЖ, сентябриин 25. (ТАСС). Үсэгэлдэр Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведэй заседани болобо. Парижска эб найрамдалай конференциин хүдэлмэриие түргэдхэхэ хэмжээнүүд тушаа асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ. Конференциин комиссинууд тэдээндэ даалгагдаһан асуудалнуудые бултыень хаража үрдеэгүйшье һаа өөһэдынгөө хүдэлмэриие октябриин 5-да дүүргэхые конференциин пленумые октябриин 15 да дүүргэхые хараалһан дурадхалые Бевин гэгшэ Министрнүүдэй Соведэй зүбшэн хэлсэлгэдэ табиба. Тэрээнтэй хамта Бевин гэгшэ комиссинуудта октябриин 5 болтор шиидхэгдээгүй үлэһэн бүхы асуудалнуудые пленумэй үзэмжэдэ үгэхые дурадхаба.

Һүүлшын энэ дурадхалые Молотов арсажа, энэ дурадхал конференцээр баталагдажа абтагдаһан процедурын гуримуудта таарахагүй гэжэ тэмдэглэбэ. Тэдэ гуримуудай еһоор комиссинууд болбол эб найрамдалай договорнуудай бүхы статьянуудые ба конференциин хүдэлмэри соогуур оруулагдаһан заһабаринуудые хаража үзэхэ ба тэдээндэ өөһэдынгөө хандалгые голосованяар тодорхойлхо еһотой. Теэд. Бевинэй дурадхал хадаа хэдэ хэдэн асуудалнуудые комиссинуудай үзэмжэһөө абажа пленумэй үзэмдэ үгэхэ гэһэн удхатай болоно. Энэнь комиссинуудай талаһаа эдэ асуудалнууд тушаа һанамжа оруулха арга боломжые хаһаха ба тэрээнтэй нэгэн хамта конференциин пленумэй хүдэлмэриие бэрхэшээлтэй болгохо болоно. Комиссинуудай хүдэлмэриие дүүргэхэ болзор тухай Бевинэй дурадхалые болюулжа, энэ болзор хүртэр бүхы дурадхалнууд ба заһабаринуудые комиссинуудта голосовани хэжэ дүүргэхые, тэрэнэй һүүлээр комиссинуудай элидхэлнүүдые конференциин пленумдэ дамжуулан үгэхые Молотов эрид мэдүүлбэ.

Дүрбэн часай буляалдаанай һүүлээр энэ дурадхал абтаба. Конференциин пленумэй үзэмжэдэ үгтэхэ бүхы асуудалнууд тушаа эгээ һүүлшын голосованиие октябриин 15 болтор үнгэргэхэ гэһэн шиидхэбэри тэрэшэлэн абтаба.

Дээрэ дурсагдаһан болзорнуудые наринаар сахихын тулада үгэ хэлэхэ сагые хаһаха ба үгэ хэлэгшэдэй тоое үсөөрүүлхэ, ямаршье асуудалнууд тушаа прениинүүдые хааха ябадалые уридшалан хараалһан процедурын гуримые конференциин компетентнэ органууд хэрбээ магад шухала болоо һаань, зохеохо зэргэтэй.

Дээрэ дурсагдаһан программатай зохилдуулан конференциин пленумдэ элидхэлнүүдые табихын тулада комиссинуудта голосованиие саг болзор соонь үнгэргэхэ ябадалые хангаха расписаниие комисси бүхэндэ тус тустань тогтоохо эрхэ генеральна секретариадта үгтэбэ.

Министрнүүдэй Соведэй дурадхалнуудые хаража үзэхын тулада конференциин пленум сентябриин 26-да болохо.

Триестын Сүлөөтэ Территориин статут тушаа комитедтэ

ПАРИЖ, сентябриин 25. (ТАСС-эй тусхай корр.). Триестын Сүлөөтэ Территориин статут тушаа комитет губернаторой эрхэ тушаал тухай асуудалые зүбшэн хэлсэжэ үргэлжэлүүлбэ.

США, Великобритани ба Франциин делегацинууд губернаторта сэрэгэй байдал соносхохо, политикые эрхилхэ, жандармери ба эрье шадарай сахиулые зонхилхо, ямаршье законадательна актые болюулха, али ямаршье хуули захиргаанай захиралтые хубилгаха, хуули мэтэ хүсэтэй захиралтануудые гаргаха, судьянуудые томилхо, судебно приговорнүүдэй талаар үршөөхэ ба хүнгэлхэ эрхэнүүдые үгэхые эрид шууд баадхаба. СССР, Югослави ба Польшын түлөөлэгшэнэр эдэ эрилтэнүүдые арсажа, Триестэдэ хуули засагые демократическа үндэһэ һуури дээрэ эмхидхэхэ тухай Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрнүүдэй Соведээр гаргагдаһан шиидхэбэриие хүсэд тодоор гүйсэдхэхые баадхаба.

Советскэ делегациин түлөөлэгшэ К. Новиков гэгшэ, хэрбээ Триестын Сүлөөтэ Территори дээрэхи гүйсэдхэлэй хуули засагые губернаторэй гарта дүүрэнээр барюулаа һаа, арадай суглаанай хуули засаг хооһон хуурмаг болошоно гэжэ тэмдэглэбэ. Губернаторта тушаалай диктаторска эрхэнүүдые олгохо гээшэ—Триестын арадуудта найдаагүй ябадал мүн гээшэ.

Гэбэшье США, Великобритани ба Франциин делегацинууд өөһэдынгөө дурадхалнуудые дахин дахин баадхаба. Энээн тушаа хэлсээн туйлажа шадагдабагүй.

Саашань комитет болбол статудэй проектын хүнэй эрхэнүүдтэ, тэдэнэрэй гол гол эрхэ сүлөөнүүдтэ хамаатай статьянуудые хаража үзэлгэдэ оробо. Югославска делегаци Триестын Сүлөөтэ Территори дээрэ олон ондоо национальностьнуудай ажаһуудагые хараандаа абажа, тэрэ территориин арад зонуудай хэрэгсэл ба эрхые хүсэдөөр хангахын тулада энэ статьягай проектые үлэмжэ дэлгэрэнгыгээр таарулан зохеобо.

Комитедэй членүүдэй хэнээншье эдэ дурадхалнуудай удхые арсаагүй гэбэшье, США-гэй делегат хадаа редакционно бүлэгэй хүдэлмэринь ехэ байна, тиимэһээ югославска дурадхалые статудай тус статьяда нэмэн оруулжа үрдэхэгүй гэһэн энеэдэтэй шалтагаан барижа, тэдэ дурадхалнуудые арсахые дурадхаба. Великобританиин түлөөлэгшэ югославска делегациин дурадхалнуудые комитедэй элидхэлтэй хабсаруулаад, эдээндэ ямаршье сэгнэлтэ үгэнгүйгөөр орхихые дурадхаба. Иимээр табигдаһан энэ асуудал советскэ делегациин талаһаа буруушаагдажа, комисси болбол югославска дурадхалые редакционно бүлэгтэ хэрэглэхын тулада үгэхэ гэжэ шиидхэбэ.

Комитет, тэрэшэлэн судебнэ хуули засагые уялгалха тухай, судебнэ хуули засагуудай гарантинууд тухай, сүүдүүдэй эрхэ сүлөөтэ ба бэеэ даанги байха байдалай гарантинууд тухай, судьянуудые томилолго тухай, хэлэн тухай, нютагай самоуправлени тухай Триестын сүлөөтэ территориин конституци, туг ба герб тухай статудэй проектнүүдэй статьянуудые мүнөөдэр хаража үзэбэ.

Эб найрамдалай конференциин комиссида

ПАРИЖ, сентябриин 25. (ТАСС-эй тусхай корреспондент). Венгридэ хамаатай политическэ ба территориальна асуудалнууд тушаа комисси мүнөөдэр эб найрамдалай договорой һүүлшын хубиие зүбшэн хэлсэжэ эхилбэ. Түгэсхэлэй тогтоолнуудай таһалбари соо орогшо 35-дахи статья эб найрамдалай договорые ойлгохо гү, тэрэниие гүйсэдхүүлхэ талаар ороһон арсалдаануудые шиидхэхэ тухай асуудалда зорюулагдаһан байна. Энэ статья хоер янзаар комиссида дурадхагдаһан байна. Нэгэ янзань,—Советскэ Союзай делегацаар, нүгөөдэхинь США-гэй ба Великобританиин делегацинуудаар дурадхагдаба. Эдэ дурадхалнуудай принципиальна илгаанууд тушаа мүнөөдэр эдибхитэй гэгшын үгэ хэлэлгэнүүд дэлгэрүүлэгдэбэ.

Советскэ делегациин член, Латвийска ССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр Валескалн гэгшэ США-гэй ба Великобританиин делегацинуудай һанамжануудые шүүмжэлжэ, Советскэ Союзай делегациин дурадхалнуудые дэмжэбэ. Валескална гэгшэ өөрынгөө үгэ соо миссинүүдэй түрүүнүүдээр шиидхэгдээгүй байгаа һаань, арсалдаата асуудалнуудые уласхоорондын сүүдтэ үгэхэ гэжэ баадһан английска ба американска делегацинуудай дурадхалнуудай үндэһэ һууригүй байһыень тэмдэглэбэ.

Гэхэтэй хамта Нэгэдэмэл нацануудай уставай еһоор, уласхоорондын сүүдэй статудэй еһоор сүүдтэ арсалдаата асуудалнууд гансахан лэ һайндуранай еһоор гэхэ гэжэ хараалагдаһан байбашье США ба Великобританиин делегацинуудай дурадхалда сүүдтэ хандалгые уялгата зүйл болгохо гэһэн байна гэжэ Валескална зааба. Уласхоорондын сүүд болбол Нэгэдэмэл нацануудай органиинь байһан ушарые тэрэшэлэн хараандаа абажа уласхоорондын сүүдтэ хандаха ябадал ондо хэдэ хэдэн еһо тэды уялгануудтай холбоотой байһыень хараандаа абаха хэрэгтэй. Советскэ Союзай дурадхал Чехословакиин делегацаар дэмжэгдэбэ. Теэд, голосовани болоходо англо-американска дурадхалай түлөө 8 хүн голосовалаа. Харин советскэ дурадхалай түлөө хүн голосовалаа.

Саашань комисси болбол эб найрамдалай договорой проектын хо[…] шодохи статьянуудые ба тэдээндэ австралийска делегацаар дурадхагдан оруулагдаһан заһабаринуудые зүбшэн хэлсэлгые эхилбэ.

Румынида хамаатай политическэ ба территориальна асуудалнууд тушаа комисси өөрынгөө хүдэлмэриие дүүргэбэ

ПАРИЖ, сентябриин 25. (ТАСС). Үсэгэлдэр үдэшэ, Румынидэ хамаатай политическэ ба территориальна асуудалнууд тушаа комиссиин түгэсхэлэй заседани боложо, конференциин пленумдэ табигдаха еһотой комиссиин элидхэл ба тус элидхэлдэ хабсаргагдаха хилын картанууд баталагдаба.

Картань нэгэн һаналаар баталагдаба. Тэрэнэй һүүлээр комисси элидхэлые зүбшэн хэлсэжэ эхилбэ. Элидхэлшэ Лисицкин гэгшын (Чехословаки) комиссиин членүүдтэ тараажа үгтэһэн элидхэлэй текстые тайлбарилһанай һүүлээр СССР, США, Франци, Великобритани, Австрали, Белорусси, Канада ба Чехословакиин делегадуудай хэдэ хэдэн редакционно заһабаринуудые оруулхадань тэдэнь баталан абтаба.

* * *

Румыниин юрисдикцидэ байһан гражданнуудай эрхэ сүлөө, зөөри хогшол ба хэрэгсэлнүүд, үндэһэ яһанай ба бүрхан шажангай хабаадалгатай байһантайнь дашарамдуулан 1939 оной сентябриин 1-эй һүүлээр секвестертэ, булимтаралгада ба баалалтын хиналтада ороод байгаа һаань эдэ эрхэ сүлөө, зөөри хогшол ба хэрэгсэлнүүдые һөөргэнь бусааха, тиихын аргагүй юм һаа—хүсэдөөр компенсацилха тухай статьяе Румынитэй баталагдаха еһотой эб найрамдалай договорой проектдэ нэмэжэ оруулха гэһэн британска дурадхал Балканууд ба Финлянди тушаа экономическа комиссида мүнөөдэр зүбшэн хэлсэгдэбэ.

Советскэ делегат Гусев гэгшэ Румынитэй баталагдаха еһотой эб найрамдалай договорой проект һайшаагдаад байһан статьяе дискреминацида оруулагдаһан нюурнуудай бүхы эрхэ сүлөө ба хэрэгсэлнүүдые хүсэдөөр хангаха гэжэ тэмдэглэбэ. Эб найрамдалай договорто бусад дурадхалнуудые нэмэжэ оруулаа һаа тэрэниие хараха улам бэрхэшээлтэй орео болгохоо бэшэ, ямаршье туһатай үзүүлхэгүй байна. Эдэ дурадхалнуудые хоюулаан Румыниин дотоодын хэрэгүүдтэ мэдэрхэн оролсохо ябадалые хуули болгон зүбтүүлхэ эрмэлзэлгэтэй байһан туладаа, Румыниин гүрэнэй эрхэ сүлөөе эбдэнэ. Иимэ нүүд байдал дээрэһээ Гусев гэгшэ энэ статьяе ба американска делегацаар дурадхаһан энээндэ статьяе арсахые комиссида шаан дурадхаба.

Голосованиин эсэстэ Великобританиин дурадхал дуунуудай бага олонхиие абаһан тулада процедурын гурим журамай еһоор даа комиссида һайшаан дурадхагдаһан гэжэ тоологдожо шадахагүй болобо. США-гэй дурадхал тэрэшэлэн һайшаагдаһан дурадхал боложо шадаагүй.

* * *

Сэрэгэй комисси мүнөөдэр Болгаритай баталагдаха еһотой эб найрамдалай договорой проектын сэрэгэй статьянуудые, делегацинуудаар оруулһан заһабаринуудые зүбшэн хэлсэлгые үргэлжэлүүлбэ.

Гарриманиие худалдаа-наймаанай министрээр томилбо

ВАШИНГТОН, сентябриин 24. (ТАСС). Англида һуугаа США-гэй элшэн сайд Гарриман гэгшые Уоллесын орондо худалдаа-наймаанай министрээр томилһон тухай Трумэн соносхобо.

Хузистандахи байдал

ТЕГЕРАН, сентябриин 24. (ТАСС). «Зафар» газетын мэдээсэһэнэй еһоор, англо-иранска нефтиин компаниин засаг захиргаан болбол английска компаниин нүлөөлгэ дэлгэрүүлгэдэ туһалдаг демократическа партида орохые Хузистанай провинциин хүдэлмэришэдые баалана.

Саашадаа, Хузистанда үргэлжэлжэ байһан мүрдэлгэнүүд, арестонууд ба хүдэлмэришэдэй хүдэлөөндэ хабаадагшадые сүлэлгэдэ ябуулдаг тухай «Зафар» газетэ мэдээсэнэ. Абаданһаа абгаһан телеграмма соо сентябриин 23-да профсоюзай комитедэй байрын хажууда солдадууд ба полицинуудһаа бүридэһэн постнууд табигдаһан байгаа, тэдэнэр хадаа комитедэй байра уруу хүдэлмэришэдые оруулаагүй байха юм. Сэрэгэй засагууд болбол хүдэлмэришэдэй хоер гурбаараа суглаха ябадалые зүбшөөрөөгүй. Арабууд хубсаһаар хубсалһан английска офицернүүд ба солдадууд үндэһэн угсаатанай дунда эдибхитэй хүдэлмэри ябуулна гэжэ газетэ мэдээсэнэ. Хузистанда иранска арадай тоо мүн лэ олошоржо байна.

Англо-Иранска нефтиин компани болбол транспортын туһаламжатайгаар Бендер-Шахпурдахи энэ компаниин подрядчик Абдул Хамид Бехвехани гэгшэдэ буу зэбсэг ябуулжа байна.

Харюусалгата редактор
Ц. Д. ДАМДИНЖАПОВ.

РЕДАКЦИИН АДРЕС: г. Улан-Удэ, ул. Ленина 26. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС. Улан-Удэ Унэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23. АТС—1-80; зам. редактора—23, ответ. секретаря—3-23; отделов: партийной и комсомольской жизни сельского хозяйства—3-23 (2 зв.), культуры и быта, промышленности и транспорта—4-52; писем трудящихся, внутренней информации и переводов—4-52 (в зв.); об'явлений—2-64 (2 зв.).

Н—00706. Типография Государственного газетного издательства при Совете Министров БМАССР. тираж 10.000